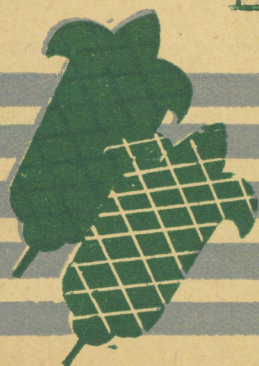

БЪЛГАРСКИ ТУРИЗЪМЪ

1942
X X X IV
5-6

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ

ЗА ТУРИЗЪМЪ, ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО

ИЗДАВА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

РЕДАКТИРА БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Щастливецътъ — Иванъ Н. Ивановъ
Мальовица — Каменъ Черневъ
Охридъ — Захарий Жандовъ
Охридъ — Александра Монеджикова
Каменнитъ рѣки на Витопа — Борисъ Недевъ
Епитафия — Никола Миронски
Свѣтътъ на морето — Коста Траяновъ
Горитъ въ Пиринъ — проф. Николай Стояновъ
Господинкини скали — Павелъ Делирадевъ

ИЗВЕСТИЯ

Списъкътъ на промѣненитъ наименования на мѣстности, рѣки и върхове

Съюзни вест

Какво ни даватъ клоноветъ

Туризъмъ и пжтища — Тотю Брънековъ

Status praesens — Д-ръ Ив. Попивановъ

Книжнина

Редакция ул. Листопадъ № 4, София, тел. № 3-24-94. Администрация ул. Позитано № 6, София, тел. № 2-75-89. Пощенска чекова смѣтка № 672. Годишенъ абонаментъ лв. 50 за членове, лв. 65 за сродни дружества и читалища, и лв. 100 за нечленове. Излиза годишно въ 8 книжки, две отъ които двойни. Ваканционни месеци юлий и августъ.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

ГОДИНА XXXIV

МАЙ-ЮНИЙ 1942

КНИЖКА 5-6

Изминаха 45 години отъ деня, въ който Алеко Константиновъ — Щастливецътъ остави този святъ.

Единъ рѣдъкъ синъ на нашата земя усмѣ опакото и грапавинитъ на живота и въ противовѣсъ на нищетата показва на дълничнитъ хора пѣтя къмъ божествения порѣдъкъ и предвѣчната красота на майката-природа.

Ако на нашъ, човѣшки езикъ щастieto означава нѣщо, то е — да се сбъдне едно прозрение, да се оплоди една идея за достойни дѣла и за по-свѣршенъ и радостенъ животъ.

Алеко наистина обезсмърти името си на щастливецъ, защото по свѣтитъ дири на неговото прозрение се утвърди българската обществена свѣсть, а бродничесвото изъ планинитъ и преклонението предъ чара на българската природа израстна до масово движение.

Заченатъ въ благородния поривъ на голѣмото сърдце на Щастливца, организиранитъ български туризмъ действително израстна въ едно мощно обществено движение съ чистота и твърдостъ на идейнитъ си начала, неизмѣнно върни на съкровенитъ възжеления на своя духовенъ създателъ.

Въ шеметния ходъ на днешнитъ исторически събития и върховни изпитания, преклонението предъ паметта на Алеко не бива да отмине безъ обещание да пазимъ като светиня неговитъ завети и неговия призивъ къмъ приоблачитъ висини. Нека сега вложимъ повече усилия и жертви въ дѣлото на организирания български туризмъ, като го запазимъ на висотата, която той достигна, и ако не можемъ да продължимъ въ досегашния размъръ нашето идейно и материално строителство, то поне да го запазимъ непожтнато до онова, нека се надѣваме, близко време, когато ще закипи отново усилена строителна дейностъ.

Отъ плодоветъ на това дѣло тепърва младитъ български поколѣния ще има да се закръмяватъ съ чиста и света обичъ къмъ упорита, но безшумна и безответна обществена служба.

Съ този обетъ и съ тази съкровена вѣра, нека сведемъ низко чела предъ свѣтлата паметъ на Щастливца!

ИВАНЪ Н. ИВАНОВЪ

МАЛЪОВИЦА

Тая дръжка що виждаш на гърлото на кърчага
бъше ръка, обвила около шията на любима.

О. Х.

Единъ самъ човѣкъ дойде при скалата и каза:
— Азъ съмъ художникъ и артистъ, професоръ и
учень, ето ме равенъ до тебъ.

— Азъ съмъ камѣкъ сухъ и твърдъ или земя
влажна и богата. Това, че си художникъ ти пакъ си
малѣкъ предъ мене.

— О природо, кой накара гражданина и селяка
или войника и козаря надъ твоитъ бездни да блѣд-
неи? Кой накара катерача и поета по твоитъ чуки и
подъ твоитъ прѣспи гробъ да търси? — Това съмъ
азъ, майстора-човѣкътъ.

— Познавамъ те отдавна. Отвѣки ти на охолст-
вото си господарь. За тебъ малко сж романитъ; ти
нападашъ изъ засада или смѣло съ остра сабя вли-
зашъ въ свада; вдигашъ барикади или падашъ гордо
за нѣкакъвъ кумиръ; живѣешъ въ палати и мислишъ,
че оня, който те е създалъ, чака отъ тебъ голямо
дѣло и на щесливото дѣло почить давашъ. Ти ме
гледашъ само отдавечъ — отъ голѣмитъ рѣки. Понѣ-
кога само съ много трудъ и съ много страхъ по мал-
китъ пжтеки до бѣлитъ води уморень стигаашъ ти. Но
пакъ ме гледашъ само и рисуваешъ, приказвашъ или
пѣсень за мене пѣешъ, но живота ми дълъгъ не по-
знавашъ ти.

— Познавамъ те жестока. Веднажъ по влажната
скала дойдохъ двама и въ твоята сѣнка коваха день
и нощъ. Прекараха въ дръмка на площадка малка и
на другия день пакъ коваха. По твоя черень камѣкъ
пълъхъа тѣ катъ твоитъ мъгли. Висока и коварна
бѣше ти, но за връщане не мислѣха тогава тѣ и стиг-
наха на край стѣната — гдето нѣма по-нататкъ. Па-
дали сж мнозина, но тия двамина не уби тогава ти.
Колко мъчна е била борбата и колко страхъ и смѣ-
лостъ почувствуваха тия, които пропастьта чакаше на
вѣска крачка — а псбедата бѣ толкова високо! Уби-
вала си често, но кого си пустила не е малѣкъ, а
мълчи... Не тамъ, но въ улей твой единъ, затрупа
ти жестоко едина. На другъ единъ, за когото си ку-
миръ била и съ твърда сила ти самата бѣ дарила,
който би казалъ за тебе най-възторжени слова — въ
тъмна нощъ съ твоя ледъ студень отне прѣстиятъ му,
отне му и пѣсеньта. На твоя мой другарь, о камѣкъ
черень, подигра се ти... Тъой другарь ли е чо-
вѣкътъ?

— Моитъ тайни скрити сж въ тѣзъ северни стени.
Колко стонове открѣхатъ сърца и очи на хора пре-
дишни подъ удара на чука, що съ твърда ръка кли-
нове забива. Това не чувашъ ти. И зиме и лѣте кате-
рятъ се по менъ кози, сърни и ти и съ безразсѣдна
смѣлостъ на троанскитъ стрелци нападатъ на боговетъ
ми скалата. Но тая скала е непристъпна като хубава
жена и малцина пуска тя; а пазятъ я и трима нейни
побратими: буритъ на Орловецъ, лавинитъ на Злия
жбъ и ливечтъ на Ловнича. Вие търсите, усѣщамъ
азъ, да открѣднете хубавицата Елена — тайната моя.
Не зла съмъ азъ за хора бедни, за простия човѣкъ и
сърната. По менъ овчари има и въ прѣспати колиби
живѣятъ кротко хора скромни. Съ моитъ тъмни гори
и високи поляни на много свѣтъ азъ хлѣба давамъ,
но плашишъ ме, майсторе-човѣче, кога въ група
голѣма по менъ забродишъ и скалитъ ми започнешъ
да рушишъ. Въ началото ги идваше самъ и бѣше ве-
ликъ — равенъ на менъ и виждаше красота въ само-
тата; азъ се разкривахъ предъ тебъ съ нѣжността
на влюбена жена, защото наистина те обичахъ. Ти
бѣше красивъ като Богъ, но съетата те погуби. Ти
слѣзе при тѣзи, които никогда не бѣха възмечтали ви-
синитъ, за да ги подмамишъ. Ти имъ разказа тѣ-
нитъ, които бѣхъ довърлила само на тебе. Повече и
тѣхъ нагоре къмъ върха, но вмѣсто да ги възвнисишъ,
ти самъ се принуди; смѣси се съ тѣхъ. Дойдохте то-

гава съ много вкоге, машини и динамитъ и отъ най-
хубавитъ ми скали направихте чакълъ. Пази се отъ
менъ ти, дръзко човѣче, смири се и мълчи! Моитъ
камѣкъ е старъ и черень като тибетски богъ и на
долината той е господарь. Навремето роди си единъ
месия, на него открихъ азъ много тайни, но и днесъ
още съ жалагамъ за това. Въ неговитъ свѣтли очи се
влюби най-хубавата ми мома — скалата. Когато му
се синъ роди нарече го Петъръ, което значи камѣкъ
и отъ него поиска да сътвори човѣчеството ново. На
много хора моитъ тайни каза и на децата дори раз-
прави, че пакъ на камѣкъ тѣ ше станатъ. Извадиха
тогава камѣкъ отъ морето, извадиха го отъ дъното на
коралово море, гдето подъ деветъ хиляди метра ми-
лиони години потискала и мокрила го е вода и тоя
камѣкъ като го строчиша отвѣтре бѣше сухъ... Въ
неговата старостъ видѣха свѣтъ предишенъ учени;
въ неговото мълчание мждростъ вѣчна чука поети;
въ неговата чернота художници хиляди цвѣтове от-
криха — тоя камѣкъ бѣ нѣкога бундното око на мо-
мѣкъ. Другъ единъ отиде на планината и отъ деветъ
хиляди метра високо откѣрти камѣкъ и каза: по ска-
лата, гдето мъчно се задържа капка дъждъ и прахъ,
гдето слънцето не стига, азъ чухъ пукота на животъ.
Скалата бѣ сътворена сякашъ отъ хиляди малки сж-
щества, живѣли преди миллионъ години въ миръ по
кичести поля, на слънчеви прозорци оградени въ бръш-
ляны, отъ времето вкаменили се сега... Отъ тая ска-
ла откѣрти той глава на хубава жена.

У мене има мълчание и почивка и на мжд-
ростъта азъ вѣчна младостъ давамъ. По бѣлитъ води
и стрѣмнитъ скали най-дивна пѣсень и най-мждри
слова ще ти разкажа; съ дѣла различни на можѣщата
зселена духътъ ти ще разбуда азъ. Идвай само, Ко-
гато си самъ ще те пазя, защото и азъ бѣхъ като
тебе. Съ твоитъ другари ще те срѣщамъ горе и само
тамъ приказвайте за менъ. Когато си долу ти можешъ
да работишъ и за хлѣба да се трудишъ. По мѣдани
съ хората скромни да дружишъ. Но за моитъ тайни
нито дума, че може тебъ да осмѣятъ или трудътъ
имъ да смутишъ, по менъ съ кирки и лопати имане
да затѣрсятъ.

— Ти често си добра и на мнозина чудна сила ти
дарявашъ. Предъ тебъ сега съмъ азъ малѣкъ и сми-
ренъ. Предъ твоята красота и сила навеждамъ се и
мълча. По твоитъ каменни поля и прѣспи отъ малки
тичали по тебе, като мжже висѣхме по севернитъ ти
стени, а като стѣрци — подъ твоята сѣнка и миръ и
сладка смѣртъ ще търсимъ. И винаги и нова и друга
си ти. И другъ кумиръ имахме сжщитъ мжже, но ни-
кой не остава вѣченъ като тебъ. И ти си имашъ го-
сподари — знамъ: времето, което те руши. Но недей
да страдашъ по рухнали скали. У тебъ видѣхъ само
сила и много честъ. На прахъ и калъ ли ще да ста-
нешъ? Отъ тога ли се боишъ? Или на ахатъ? Затова
ли толкозъ гордо ти стоишъ? Като хубавъ черноземъ
ще дарявашъ хлѣбъ и плодове на хора скромни и пакъ
свешена ще си ти, или ще красишъ корона на кра-
лица горда и пакъ красива ще си ти.

А гордата и красива Малъовица и днесъ стѣрчи
мълчалива. Нейната геоложка история скоро ще опише
нѣкой младъ учень, но и вие художници, поети и
учени стари, погледнете я отблизу, вижте я отъ слън-
чевата площадка на заслона, когато слънцето я топли
Вижте я отъ жंबरитъ на Орловецъ въ свирепъ буря
или издигната до безкрая, когато се катерите по нея.
Скалата на Малъовица е майка на планинари. По нея
се зараждатъ алпинисти, тя ще роди и хималайци.

КАМЕНЪ ЧЕРНЕВЪ

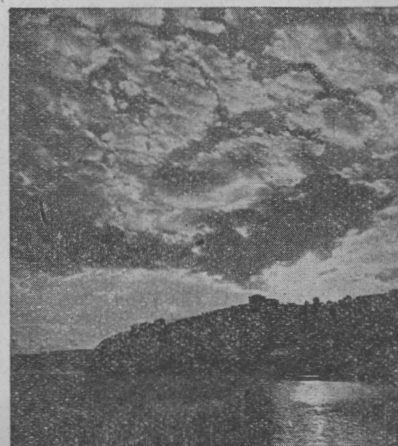
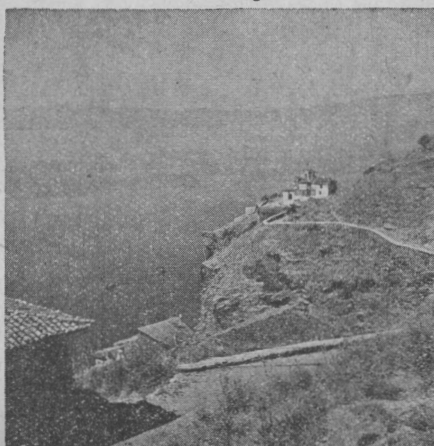
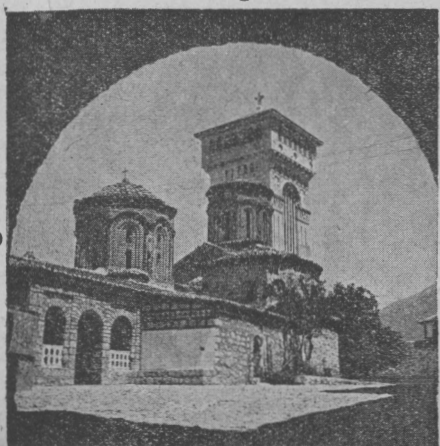
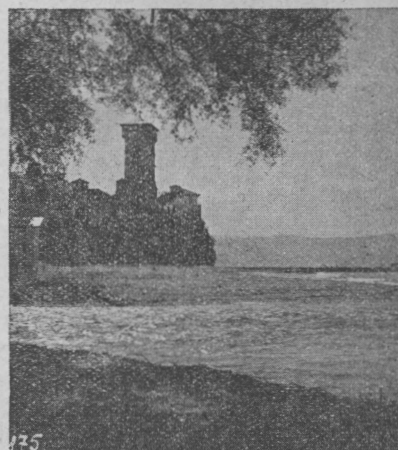
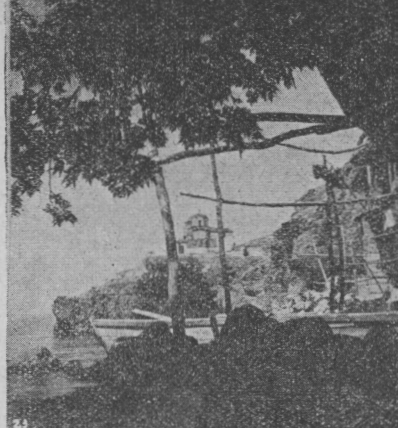
ОХРИДЪ

СПОРЕДЪ ЗАХАРИЙ ЖАНДОВЪ

Има мѣста, които ние посещаваме въ опредѣлено време отъ годината и тѣ за насъ сж неразривно свързани съ сезона. Есента като че ли най-добре допада на планинския Самоковъ, зимата — на долината на Искровеѣ, пролѣтътъ — на Розовата долина, а лѣтото за менъ е запазено за Охридъ.

И сега, когато топлото лѣто е вече настъпило, мисълта ми ме пренася въ Охридъ — слънчевиятъ Охридъ, каквѣто го видѣхъ единъ хубавъ юнски день. Като че ли отъ паметта окончателно сж се заличили мжкитѣ на човѣка въ ботуши, който разполагайки само съ день и половина, пухтешъ отъ горещина, се катери по тревата и стрѣмнитѣ улички на Самуиловия хѣлмъ и този на Св. Климентъ, или лудешки тича къмъ края на града за да зърне при залѣзъ манастирчето Св. Иоанъ-Канео. Всичко това е забравено — спомнямъ си само лазура на езерото, розовосинкавата Галичица сутринъ, светещия Св. Наумъ, слънчевото сияние на Подградецъ съ хребетитѣ на Мокра планина, или залѣза на Ябланица съ лѣскавитѣ блестящи ивици върху езерото предъ Струга. Кривитѣ рибарски улички сжщо не сж забравени, както и схлупенитѣ черквички, така многобройни тукъ, а сжщо така и старейшината на Охридъ — стариятъ чинаръ.

На насъ, хората обичащи простора, облацитѣ, планинскитѣ хребети, Охридъ не може да не допадне, не може да не ни вземе завинаги въ пленъ. Ние бѣгаме отъ градовѣтѣ, но стариятъ Охридъ съ идеалната си рамка — езерото и планинитѣ, които го заобикалятъ — съ тишината си, съ историята

Охридъ

он. Жандовъ

си, не е градъ, поне въ сегашния смисълъ на думата. Даже кжпещитѣ се въ прозрачнитѣ води на езерото, или гребещитѣ съ спортни лодки младежи, колкото многобройни и да сж, не развалятъ картината. А бѣлитѣ петна на платноходкитѣ така добре отиватъ съ синия цвѣтъ на езерото. Но все пакъ проститѣ рибарски лодки, съ руситѣ лица на рибаритѣ, най-много подхождатъ на обстановката. Оставенитѣ да се сушатъ мрежи на брѣга, като че ли сж нарочно поставени, за да направятъ още по-хубаво кацналото на издадената въ езерото отвесна скала манастирче Св. Иоанъ или окрасятъ стариннитѣ кжщи на рибаритѣ до тѣхъ, построени подъ самото манастирче.

Рибарскитѣ улички пѣкъ въ дѣсно отъ пристанището сж толкова разнообразни съ криволиченето си и съ малкитѣ си и голѣми старинни кжщи! Тѣ понѣкога взиматъ формата на тунели. Едни отъ тѣхъ следватъ успоредно на брѣга на езерото, а други, обратно се потапятъ направо въ него. Кѣмъ тая почернѣла старинность, амфитеатърътъ отъ кжщи, слизащъ отъ хълма на Св. Климентъ, като че ли идва за да допълни всичко което липсува.

Дори и хората тукъ не нарушаватъ хармонията. Тѣ сж простичко облѣчени рибари, а тѣхнитѣ жени и деца — истински чада на Охридъ. На едно мѣсто тѣ простиратъ мрежи на самата фасада на най-старата

Охридският свѣтнини • сн. Жандовъ

та черква тукъ Св. София, а на друго — извършватъ домашната си работа. Руситѣ имъ деца, съ пѣстри дрешки, играятъ изъ уличкитѣ или пристанитѣ, кждето рибаритѣ завързватъ лодкитѣ си.

Шумътъ, въпрѣки веселитѣ лъчи на слънцето, като че ли е забраненъ тукъ, толкова всичко трѣбва да върви заедно.

Но кжде е простора, кжде сж облацитѣ, езерото, планинитѣ? — Сигурно не между тия старинни издадени кжщи, прикриващи небето, или малкитѣ отвори къмъ езерото, ограничаващи погледа къмъ него. За този, който е билъ въ Охридъ, тѣ сж и тукъ, тѣ се чувствуватъ навсѣкжде — мѣжду кривитѣ улички, на върховетѣ на хълмоветѣ, въ отворитѣ на кжщитѣ къмъ езерото, даже тамъ огъ кждето не се вижда нищо отъ тѣхъ. Тѣ лежатъ въ въздуха, въ старинността на града свързана съ природата.

Настояваме ли, обаче, да ги почувствуваме по-осезателно, безбройни сж открититѣ мѣста, откждето могатъ да се видятъ; толкова много сж, че изборътъ само би ни объркалъ. Въ всѣко отъ тѣхъ откриваме нова красота, ново настроение, бихъ казалъ ново разнообразие въ багри и форми.

Спирамъ се на едно отъ тѣхъ, на най-отдалеченото но най-хубавото, поне за мене. Тамъ, кждето шумътъ свършено липсува, кждето спойката на водата съ сушата е най-живописна, а погледътъ има всичко каквото желае. Спирамъ се на скалата надъ малкото манастирче Св. Иованъ.

Скалистиятъ носъ въ лѣво, съ последнитѣ кжщички отъ града, не позволява да се види самия градъ, а сжщо така ни спасява отъ новия булевардъ съ хотелитѣ и подкастренитѣ си дървета.

Сѣдамъ значи непремѣнно на изгрѣвъ

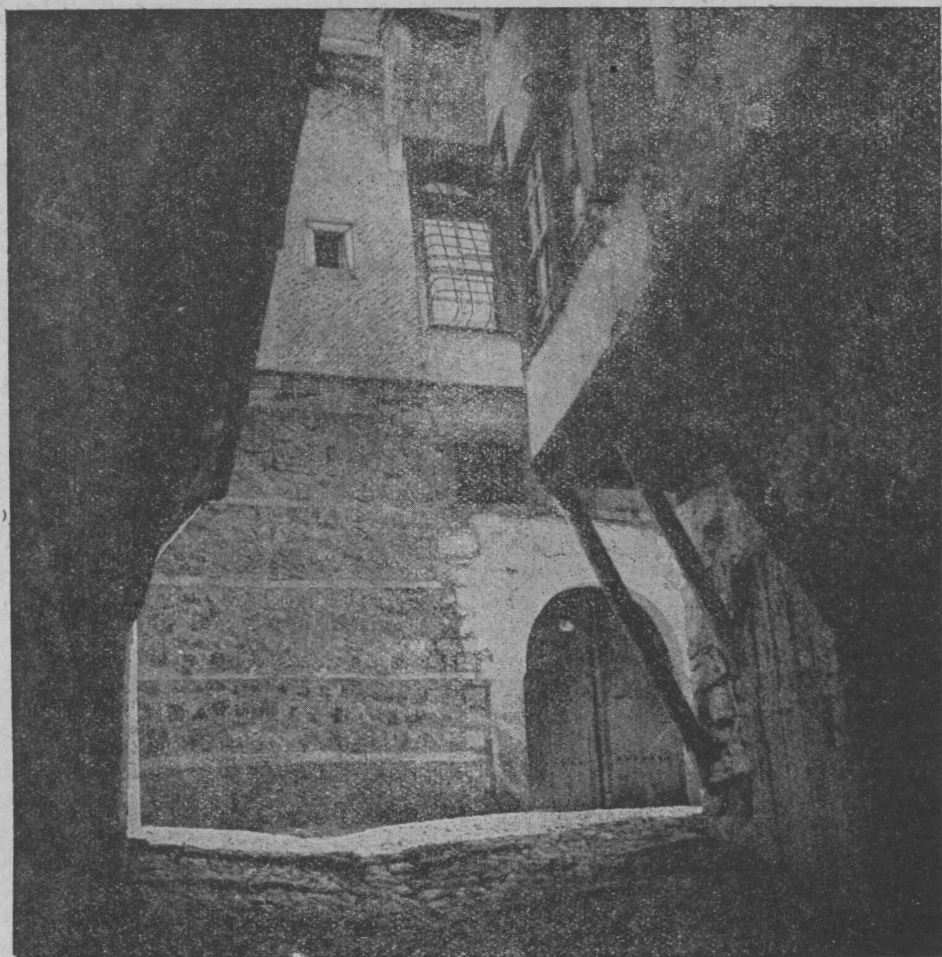
гр. Охридъ

или залъзъ на тая скала и поглеждамъ наоколо.

Какво е предъ менъ — езерото. Манастирчето, скалитѣ и рибарскитѣ кѣщи между тѣхъ сж въ краката ми. Нѣма нищо, което да прѣчи на погледа ми къмъ езерото, а кубето съ изкривения отъ времето кръстъ и малката камбанарийка на манастирчето се подаватъ само за да ни подсетятъ, че сж едно цѣло съ всичко, което ги заобикаля.

Езерото на мѣста е съвсемъ спокойно, на други малко развълнувано, ако въобще тия сутринни или вечерни нагъвания могатъ да се нарѣкатъ вълни. Това дава върху повърхността му до безкрая тъмни и свѣтли ивици. Но какво е безкраятъ? За

едно езеро отъ рода на Охридското, той е другиятъ му губещъ се на 30 клм. брѣгъ, но за менъ той продължава — отначало съ сиянието на огрѣнитѣ отъ първитѣ лѣчи на слънцето кѣщи на Подградецъ и кулата на Св. Наумъ, господстваща надъ езерото. Безкраятъ продължава съ збѣритѣ на Мокра планина задъ Подградецъ, а задъ Св. Наумъ съ последнитѣ склонове на сравнително по-спокойната Галичица и подаващитѣ се такива на Суха гора. Какво е задъ тѣхъ — продължението на Македонскитѣ и Албански планини, които само въображението ни вижда, а надъ всичко — хубави лѣтни облаци, за които нѣма нужда отъ романтичностъ за да почувствуваме, че това е най-доброто допълнение къмъ всичко.

Сн. Жандовъ

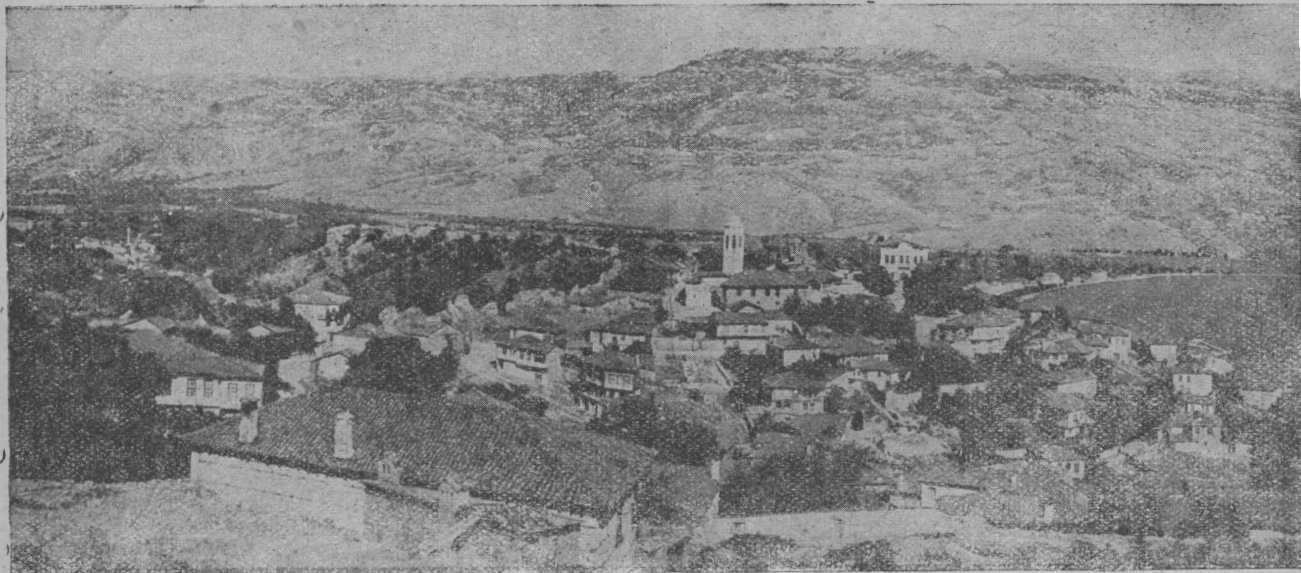
Премѣстенъ влѣво, погледътъ следи потапящитѣ се стрѣмно въ лазура на езерото склонове на продължаващата насамъ Галичица. Тия южни склонове сж доста оголени, но сутринъ тѣ добиватъ особена прелестъ, обогрени откъмъ върховетѣ съ червено-розови слънчеви лъчи, които съ неосветенитѣ отъ слънцето мѣста, останали тъмно сини, даватъ чудесно съчетание на цвѣтове. Къмъ това ако прибавимъ мисълта ни за така желанитѣ извори на Дринъ и вливането на последнитѣ въ езерото при Св. Наумъ, можемъ да напълнимъ сърдцето си съ впечатления.

Вдѣсно Мокра планина на свой редъ спуска стрѣмно склоноветѣ си въ езерото, за да бжде замѣнена следъ това отъ Ябла-

ница, тука още сравнително низка. Последната, продължавайки на северъ, оставя езерото да свърши при Струга, като по този начинъ се отвори мѣсто на излизащата отъ тукъ р. Дринъ.

Хребетитѣ на Ябланица се очертаватъ като декори. Тогава облацитѣ, вече черни, съ свѣтълъ ореолъ отъ пробиващитѣ ги лъчи, сж необходимото украшение на тази наситена съ свѣтлина картина.

И когато всичко това преминава презъ безбройнитѣ нюанси на синия цвѣтъ, слабо обогрени отъ огненочервенитѣ облаци, задъ които си е отишло слънцето, тогава се загубва и силуетътъ на кривия кръстъ, показващъ силата, съ която ни привлича този градъ.

Панорамичен изглед на Охридъ

СПОРЕДЪ АЛЕКСАНДРА МОНЕДЖИКОВА

Охридъ заема най-хубавото и най-поетичното мѣсто въ нашето отечество. Той е разположенъ на единъ двуглавъ ридъ — отъ едната страна се простира Охридското езеро, а отъ другата — полето, което е разкошна градина, изъ която виятъ сребърни води — планински потоци, които напояватъ овощни градини, ниви и ливади.

На източната частъ на ридъ е нашата светиня, черквата „Св. Климентъ“. Сжщинскиятъ градъ е разположенъ амфитеатрално на югъ до самитъ езерни брѣгове. Охридъ заема голѣмо пространство: съ една улица се протака покрай езерото, а съ друга — къмъ полето. Но срѣдищната му частъ остава въ крепостъта, кждето се намиратъ древнитъ паметници.

Охридъ е старъ, прастаръ градъ. Калдаръми покриватъ кривитъ му улички, които водятъ въ различнитъ махали, сгушени около черквитъ, чиито наименования носятъ.

Най-живописното мѣсто въ града е „Св. Иванъ Канео“, откъдето се открива чудна гледка къмъ манастира „Св. Наумъ“, кацналъ на една висока канара надъ езерото,

въ политъ на величествената Галичица. Най-уредена е махалата „Търсия“.

Стопански Охридъ е западналъ. Поради сръбски гнетъ по-виднитъ семейства сж се изселили и доста кжци клонятъ къмъ разруха.

Населението му (11 х. ж.) се занимава съ земедѣлие, риболовъ и занаяти. Нѣкога, кожухарскитъ произведения отъ Охридъ сж се ценѣли по голѣмитъ турски пазари и сж се изнасяли и вънъ отъ полуострова. Сега Охридъ е околийски градъ. Има гимназия и рѣзбарско-иконописно училище.

Охридъ — най-живописниятъ градъ въ Македония — е древната Лихнида, презъ която е минавалъ пжтътъ на императора Игнатия. По онова време Лихнида, навѣрно, е имала своя форумъ, своитъ обществени сгради, паметници и игри. И въ този градъ сж горѣли жертвеници предъ олтаритъ на римскитъ богове... Но Римъ може да посочи подобни станции по много мѣста на древния културенъ свѣтъ, кждето сж минали неговитъ легиони.

Сн. Рунтовъ

За насъ, обаче, Охридъ е единственъ, неповторимъ и вѣченъ. Вѣкове минаватъ, а значението на този градъ все се усилва. Солунъ ни даде двамата братя Св. Кирилъ и Методий, които съставиха славянскъ азбука и преведоха на славянски словото Божие. Но тѣхното дѣло щѣше да пропадне, отнесено отъ буритѣ на исторически събития, които се разиграватъ въ земитѣ на тѣхното проповѣдничество — Моравия. Дейността на тѣхнитѣ ученици въ България закрепи българската държава като самостоятелно цѣло и спаси южното славянство отъ претапяне. Охридъ е споменъ на тази творческа духовна дейностъ, която не загина, устоя срещу всички врагове и съ течение на вѣковетѣ получи неочаквано голѣмо разпространение между славянското християнство, каквото разпространение не могатъ да достигнатъ и най-успѣшни военни набѣги.

Охридъ пази свети останки отъ Първото българско царство.

Въ Охридъ работи Св. Климентъ, който трѣбваше да утвърди християнството и да разпространи писмеността. Между намѣренитѣ старини, тукъ въ това славянобългарско царство на Климента, което се е про-

стирало далече на западъ въ днешната албанска земя, е надписътъ на камъкъ за покръстването на князь Борисъ I — Михаилъ.

Следъ като Климентъ станалъ епископъ, както казва житието... „сжщиятъ благовѣренъ царъ Симеонъ пусна за управителъ и неговъ замѣстникъ Наума, неговиятъ съработникъ. И този създаде този манастиръ (манастира Св. Наумъ) на изхода на бѣлото езеро.“

Епископъ Наумъ донася въ Охридъ всичко, което бѣ изработила и усъвършенствувала въ езиково, книжовно и духовно отношение Преславската книжовна школа. То се слива съ дейността на Св. Климента, епископъ Велички. Охридъ става съкровищница, отъ която се разливатъ по цѣлата българска земя и далечъ отъ нея дароветѣ, сътворени отъ българския гений по онова време.

Отъ запазенитѣ черкви можемъ да сждимъ и за значението на града Охридъ още отъ времето на първото християнство. Старинната черква „Св. София“ се намира въ равнината, притисната отъ малки кжщички. Строена е въ XI вѣкъ. Въ нея сж ставали изборитѣ на Охридскитѣ архиепископи. Въ

постройката и сж влѣзли мраморъ и порфиръ, чудесно украсени.

Черквата „Св. Климентъ“ е съ високо кубе. Тя пази мощитѣ на светеца, поставени въ орѣхова ракла, работена вещо отъ двама дебърчани. Архиепископскиятъ престолъ въ тази черква е работенъ отъ седефъ. Цѣлата вътрешностъ на черквата е била изписана съ древна живопись, заличена отъ времето и отъ страшнитѣ духовни поробители.

Въ Охридъ има и други черкви: „Св. Димитъръ“, „Св. Богородица Каменска“, „Св. Константинъ и Елена“, „Св. Врачъ“, „Св. Никола Чудотворни“ и „Св. Богородица“.

Дохождатъ други времена. Източната частъ на българското царство става жертва на вътрешно разложение и на вражески нападения. Всичко жизнено, всичко дейно, се оттегля на западъ, сплотява се около трона на Самуила и започва борба за животъ съ Византия. Отъ времето на Западното царство сж останали въ Охридъ части отъ крепостни стени, които говорятъ за подвизитѣ на този славенъ български владетель. По това време Охридъ е билъ седалище на духовния глава на българската черква.

Приемниците на Самуила продължаватъ борбата съ Византия откъслечно, разединено. Най-после, Западното царство пада въ ржцетъ на Василия II. Той запазва голѣма частъ отъ правдинитѣ на боляритѣ и, най-важно, запазилъ Охридската българска архиепископия. Подъ това название тя просъществува седемъ и половина вѣка. Естествено, Охридъ е ималъ предимство предъ другитѣ градове като престоленъ градъ на българската архиепископия и станалъ таково важно черковно сръдище въ византийската държава, каквито сж били Цариградъ и Антиохия.

Презъ турското робство гръцката духовна властъ се старае да премахне всички спомени отъ онова славно минало.

Минаха вѣкове. Охридъ взе най-дейно участие въ черковната борба. Охридъ роди Григоръ Пърличевъ (поч. 1893 г.), който

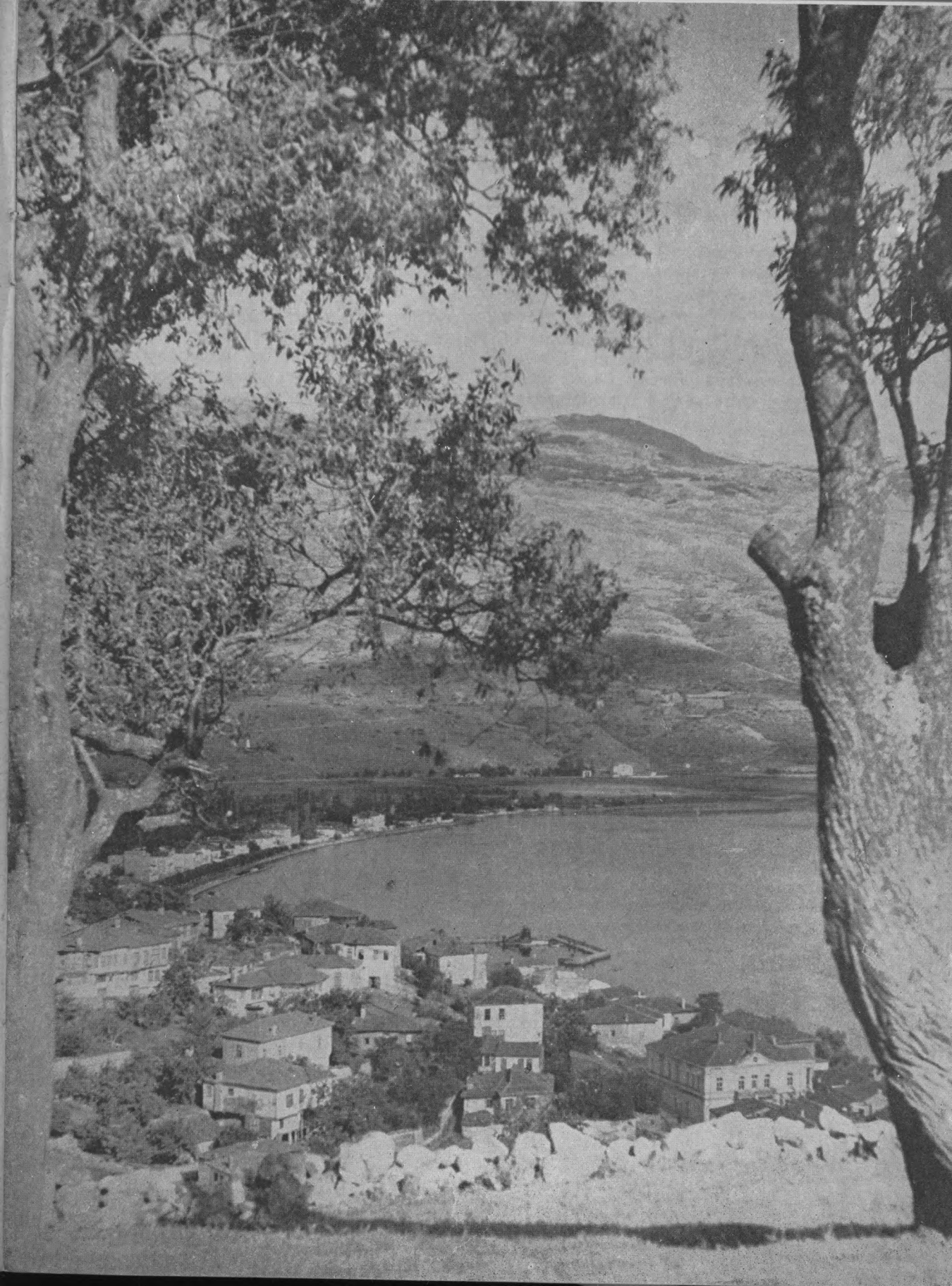
на поетически конкурсъ въ Атина получилъ първа награда за поемата „Сердарътъ“, написана на гръцки. Въпрѣки похвалитѣ и обещана стипендия, която му откривала широко вратитѣ за творческа дейностъ въ Гърция, Пърличевъ се връща, за да служи на своя скъпъ Охридъ. Съ поемата „Падането на Охридската патриаршия“ той възвърналъ къмъ родното много заблудени глави, които се гърчели. Пърличевъ става учител, добива голѣми връзки съ народа, комуто служи. Автобиографията му, напечатана следъ смъртта му, е изпълнена съ трепетни страници отъ живота на охридчани презъ време на черковната борба. Охридъ се бори противъ гръцката духовна властъ и дава своитѣ жертви, като останалитѣ българскитѣ сръдища: Търново, София, Самоковъ, Скопие, Тулча.

Когато веднажъ се намѣрите въ Охридъ и хвърлите погледъ отъ върха на Св. Климентъ къмъ езерото, което отгукъ се обгръща на три четвърти, когато насреща, на разстояние 25 км. видите какъ блѣщука манастирътъ „Св. Наумъ“, вие се чувствувате смазани отъ величието на неговото голѣмо минало и завинаги свързани съ този градъ и съ вълшебното му езеро.

Ето какъ ни предава впечатленията си отъ Охридъ писателътъ Ненчо Илиевъ: „Езерото се вълнува тихо и напѣва тжжна пѣсень, тжжна и проточена като българскитѣ народни пѣсни... Дълго се сбогувахме съ величествената гледка. Камбаната на „Св. Климентъ“ съ отмѣренитѣ си звонове наруши безмълвието на крепостта, надъ която отъ вѣкове витае духътъ на царъ Самуила. Огромнитѣ, порутени стени на тази крепостъ очертаватъ разиѣритѣ на Колизея.

ГРАДЪ ОХРИДЪ СЪ ПРИСТАНА

СН. САВИНОВЪ

Охридъ

Сн. Жандовъ

Всѣки камѣкъ тукъ е паметникъ, всѣка педя земя — история и всѣки зидъ разказва за славно минало, за българския Римъ.

Чрезъ безмълвието на старитѣ порутени крепости и храмове вѣковетѣ разтварятъ древната българска история, пълна съ борби, бури и величие.

Отвсѣкжде лѣха топлатата и жива българ-

ска речъ. На нея сладко пѣятъ вълнитѣ... на нея енергично говорятъ развалинитѣ... Нѣщо неизказано мило, нѣкаква невидима нишка, безконечна и безсмъртна, по-стара отъ вѣковетѣ, се е протегнала, и вие усѣщате, че ви свързва нераздѣлно съ тия грандиозни развалини и съ този вълшебенъ земенъ рай“.

Каменните рѣки на Витоша

Може би най-силно впечатление ви правят онѣзи грамади отъ каменни блокове, които се срѣщат на толкова много мѣста по Витоша. Подобни натрупвания на каменни блокове има и по други наши планини, но никжде тѣ не сж така ясно и красиво развити, както по спретнатата софийска планина. За тѣзи каменни рѣки ние искаме да кажемъ нѣколко думи, още повече, че тѣ сж твърде честъ предметъ на разговоръ на софийскитѣ туристи и често пжти твърде погрѣшно тълкувани.

Скалнитѣ материали, които сж послужили за образуването на каменнитѣ рѣки по Витоша, сж сиенитни. Каменнитѣ блокове иматъ различни размѣри — съ диаметръ подъ 1 м. до такива, чийто диаметръ достига много метри. Въ повечето случаи тѣ сж надъ 1 м. и повече, и правятъ впечатление на грамадни блокове, безредно натрупани въ вдлъбнатитѣ части на планината. Формата имъ е заоблена, въ едни случаи по-продълговата, въ други — по-кълбовидна, като има и такива съ най-неправилни очертания. Общото впечатление, което остава у наблюдателя е заоблената, почти закръглена форма. Гледани отъ далечъ, както казва Ж. Радевъ, тѣ представляватъ буйно запѣненъ планински потокъ, устремилъ се стремглаво надолу. Нѣма, наистина, по-красива картина отъ тази на каменнитѣ рѣки, когато се наблюдаватъ отъ нѣкоя височина при изгрѣвъ или залѣзъ слънце. Тогава покрититѣ съ жълти лишеи каменни блокове

изпъкватъ ясно, издигатъ се единъ надъ другъ, за да завършатъ високо горе, заобиколени отъ гората или ясно очертаваци се на синьото небе.

Каменнитѣ рѣки, както казахме, сж много типична проява на Витоша. Тамъ тѣ сж много разпространени и нѣкои покриватъ грамадни площи. Най-известниятъ потокъ отъ такива сиенитни блокове, безсѣмнено, е този, познатъ подъ името Златнитѣ мостове. Неговото име се дължи, по всѣка вѣроятность, на жълто-златистата багра, която тѣзи грамадаци иматъ. Жълтитѣ лишеи, така много разпространени по каменнитѣ тамъ, сж причина за това. А, може би, името ще може да се свърже съ златоноснитѣ пѣсѣци, които и сега, по-надолу, по течението на Владайската рѣка, се използватъ за добиването на злато.

Грамадацитѣ на Златнитѣ мостове представляватъ една широка и буйна каменна рѣка, съ странични клонове, проврѣли се като езици въ хубавата смърчова гора между Черната скала, хижа Витоша и Даутовъ връхъ. Къмъ Златнитѣ мостове се спуска друга каменна рѣка, идваща отъ хижа Еделвайсъ — хижа Фонфони, подъ Владайския Църни връхъ. Тя е не по-малко красива. Сжщо така голѣма и красива е каменната рѣка по долината на р. Струма, между Черни връхъ и Скопарника. Около Каменното здание, по Боянската рѣка, по южнитѣ склонове на Витоша, надъ с. Кладница, подъ хижа Алеко, както и по много други

Охридското езеро

он. Вилнеръ

мѣста, каменнитѣ рѣки заематъ не малки площи и всѣка една има прелестѣта на хаотично разхвърляни блокове, на изтърколили се отъ околнитѣ върхове скали.

Видимитѣ размѣри на тѣзи каменни рѣки се движатъ въ различни граници. Дължината имъ достига отъ нѣколко десетки до стотици метра, а нѣкои дори до километъръ. Широчината имъ е сжщо различна, като достига до нѣколко стотинѣ метра. Нѣкои отъ тѣхъ сж съ почти еднаква дължина и широчина и бихме могли да ги наречемъ каменни езера. Както по красота, така и по размѣри, най-величествени оставатъ Златнитѣ мостове. Не напраздно тѣ сж били любимото мѣсто на народния ни поетъ Иванъ Вазовъ. Такива сж тѣ и за насъ.

Това, обаче, на което искаме да справимъ вниманието на читателитѣ, е произходътъ на каменнитѣ рѣки. Мнозина наричатъ тѣзи образувания морени. Моренитѣ иматъ, както

знаемъ, ледниковъ произходъ. Като имаме предъ видъ спорния въпросъ за залежаването на Витоша, името морени съвсемъ не подхожда. Сжщо така не трѣбва да свързваме начина на образуването имъ съ този на сипеитѣ, които се спускатъ по склоноветѣ на нѣкои стрѣмни витошки върхове, напр. Каменъ дѣлъ, Рѣзньоветѣ или Черни връхъ. Материалитѣ на сипеитѣ сж взети отъ по-високи мѣста. Напуканата и извѣтрѣла скала по тѣзи върхове, поради тежестѣта си, пада надолу, натрупва се и образува сипеитѣ, чиито кжсове иматъ сравнително много по-малки размѣри и сж обикновено съ много по-заострени ржбове и върхове.

За образуването на витошкитѣ каменни рѣки, струва ни се, много убедителни сж следнитѣ факти. Нѣкои наблюдения, достъпни и за не много добре запознатитѣ съ геологията туристи, биха могли да ни помогнатъ много. Ще се спремъ, отъ друга

страна, на изследванията на Ж. Радев¹⁾ които сж, изглежда, най-правдоподобнитѣ.

Основната маса на Витоша е еруптивна скала, главно сиенитѣ. Колкото и твърда и здрава да сѣтаме една скала, все пакѣ, тя се подава на действието на редѣ фактори, които, въ края на крайщата, ще я разбиятъ. Това раздробяване и измѣненне на скалата наречено извѣтряване, става най-силно тамѣ, гдето атмосфералиитѣ действуватъ непосредствено. Това е повърхната частъ на скалата. Масата на скалата (сиенитѣ) изглежда не навсѣкжде еднакво компактна, напълно еднаква по съставъ и, поради това, не е еднакво твърда и устойчива на извѣтряването. На много мѣста, гдето може да се наблюдава скоро оголена скала, като напр. по мѣстността наречена Бѣли брѣгѣ, надѣ Златнитѣ мостове, или по новия пѣтъ, който върви отъ Златнитѣ мостове къмъ „Офелията“, по пѣтя къмъ хижа Алеко и другаде, се вижда сиенитната скала, много раздробена и превърната въ едрозърнистѣ пѣсѣкъ. Но между пѣсѣка има гнѣзда, ядки, които показватъ много по-голѣма здравина, яки сж и много мѣчно или почти никакъ не се разбиватъ. Тѣзи гнѣзда отъ по-здрава материя сж приблизително овални и въ много случаи се отдѣлятъ отъ пѣсѣчната маса съ по-тъмни крѣгли ивици. Извѣтряването е засегнало известни сиенитни блокове. Денудационнитѣ процеси работятъ за отнасянето на почвената покривка надѣ основната скала, тя се показва и тогава започва отнасянето и на разрушения извѣтрѣлъ междублоковъ материалъ, и на повърхността оставатъ каменнитѣ блокове, които образуватъ каменнитѣ рѣки и езера.

Но образуването имѣ, може би, е протекло и по следния начинѣ. Грамадната повърхна скална маса на планината, вследствие пакѣ на атмосфералиитѣ, се напуква и разпада на голѣми заострени скални бло-

кове. На много мѣста ясно личатъ сѣседни скални кжсове отъ най-различни размѣри, които съвпадатъ единѣ къмъ другѣ, като очертанията на изпъкналата частъ отъ единия блокъ влизатъ въ очертанията на вдлъбнатата частъ отъ другия блокъ. Междината между двата „дѣщерни“ блока може да бѣде по-малка и тогава сѣседнитѣ рѣбове на двата блока сж обикновено по-остри или пѣкъ междината е по-голѣма и тогава рѣбоветѣ — по-загладени. Това е твърде характерно и говори за действието на атмосфералиитѣ, които за по-краткото време не сж могли да заоблятъ отцѣпенитѣ части на блока или сѣответно, за дълготрайното действие, което е довело до разширяването на междината и силното заобляне на блоковетѣ.

Нека не се забравя още и следното. Най-типичнитѣ и сѣ най-заоблени блокове каменни рѣки се намиратъ въ низката частъ на витошкитѣ долини. Текущата вода, поради ударната си сила, чрезъ свличане на твърди материали, по-дребни и по-едри, е заоблила така напуканитѣ и откжснати скали и е допринесла за оформяването на каменнитѣ рѣки.

Въ всѣки случай, казва А. Рапек, каменнитѣ рѣки сж сигурно доказателство, че високата повърхнина въ този поясъ на планината не е била заледена. Ако бѣше противното, ледѣтъ щѣше да ги извлѣче и да оголи и изглади на тѣхното мѣсто заоблени гърбища.

Така че, като заключение ще кажемѣ, каменнитѣ рѣки, които се намиратъ по гърба на Витоша, не сж нито морени, нито сипей, но образувания на извѣтрителни и денудационни процеси, действували върху основната сиенитна скала на планината. Каменнитѣ блокове не сж довлѣчени отъ другаде, но сж образувани на самото мѣсто отъ разрушаването на скалата, която тѣ по-рано общо сж образували.

Това сж най-чуднитѣ и красиви и, като че ли, вѣчни паметници на планината на Алеко и Вазова. Безмѣлни и тежки, тѣ ни привличатъ и учудватъ.

¹⁾ Има ли следи отъ дилувиално заледяване по Витоша — Жеко Радевъ въ сп. на Българската академия на наукитѣ, кн. XXXIV.

ЕПИТАФИЯ

Презъ дни когато, търсейки самотата, попаднете тамъ горе, въ висинитъ, где царството е на дивата коза и на орлитъ, ще видите вий гробъ самотенъ, устояващъ на снѣжни бури и на лѣтенъ зной.

— Не питайте чий е той?

Почива тамъ тозъ, що вѣчно търсеше въ свѣта щастието, красотата; съ любовъ комуто бѣ препълнена душата.

— Не питайте кой е той?

Не се молете за спасението му, защото съ своитъ мжки въ живота земенъ, изкупилъ е вече той блаженството задгробно.

Посадете само на гробаму еделвайси — емблемата на вѣчна младостъ — на жаждата за победа нова въ планината — на стремежа къмъ висинитъ.

— Такъвъ бѣ той!

Посадете анемони, съ цвѣттъ на езерата — планинскитъ очи.

— Такива имаше и той!

Посадете нарциси — тѣ криятъ въ себе си тжгата, а тя бѣ нераздѣлна съ него.

Или посадете момини сълзи. И когато наесень вѣтрътъ орони бѣлитъ цвѣтчета, то тѣ ще замѣстятъ неизплаканитъ сълзи на единствената, която обичаше той.

МИРОНСКИ

Изъ Мальовишкия дѣлъ на Рила ●
сн. Д-ръ Миновъ

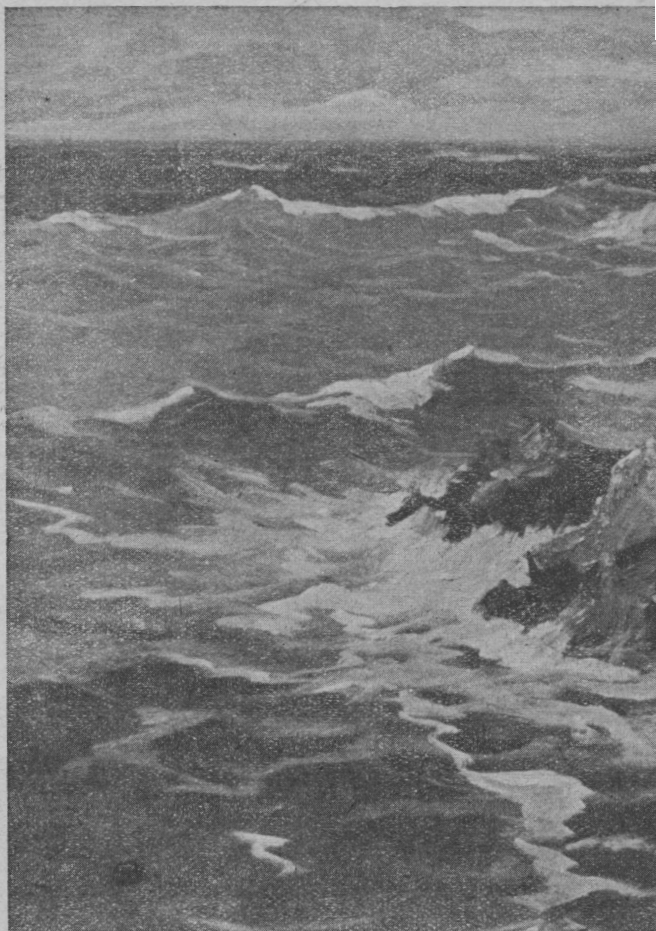

Познато ли ти е морето съ неговата прелест и величие? Чувствуваш ли обаянието на безбръжния му простор и необятна ширь? Тръпнеш ли предъ страхотната му мощ, когато е бурно и мѣта огромни талози? Тогава то прилича на нѣкое чудовище, което се бори, бие се само съ себе си и реве смъртно ранено! Замираш ли отъ умиление и възторгъ, когато е спокойно и прилича на тайната завеса, покриваща неznайното, далечното, предъ което смилено навеждаме глава? Унасятъ ли те кроткитъ му вълни въ своята чудна, неземна пѣсенъ и опива ли се душата ти отъ тѣхната влшебна музика? Въобще, живѣеш ли съ неговия тайнственъ и поетиченъ животъ и носиш ли неговата бурна сѣдба? Защото да живѣешъ съ морето ще рече: да имашъ широка и необятна душа като нго, дълбока като приказнитъ му бездни и най-рече богата и пълна съ съкровища, каквито то крие въ себе си!

Не гори ли сърдцето ти отъ щастие и наслада въ прекрасното лѣто край морето, когато подъ знойнитъ лъчи на слънцето, вълнитъ прииждатъ и отхождатъ лениво. Въ бесспиренъ сѣгъ тѣ ту галятъ брѣга и си шепнатъ една на друга вѣчната изповѣдь за обичъ, ту гнѣвно се удрятъ и разбиватъ въ облаци пѣна, за да връхлетятъ отново още по-лудо? Не си ли представяшъ тогава морето, какъ протѣга рѣце и те вика въ своитъ обятия? Ще отидешъ ли? Защо не! Че, какво по-хубаво отъ това: да слѣдешъ душата си съ неговата велика и необятна душа; да затрептятъ въ нея най-звучнитъ струи и да забие сърдцето ти съ бодрия ритѣмъ на нестихващия безкрай! Или зиме, когато приказни гирлянди отъ ледени дантели украсятъ брѣга и малки вълни поддържатъ пѣнлива лента, не чувашъ ли, какъ тѣ съ тихъ, сподавенъ шепотъ разказватъ страшната приказка отъ вчера, когѣто сж били голѣми, бързи, гнѣвни, черно-зелени и сякашъ покрити съ пластъ сажди и масло.

Но ето, че тая приказка тутакси започва отново! Студениятъ севернякъ надува съ всички сили платната на дългитъ кервани буреносни облаци и въ мигъ кипналата морска ширь се превръща въ безброй водни планини и долини. Небето каточели е слѣзало низко надъ тѣхъ, а бурята бушува и реве отъ необикновена, нечувана болка. Картината е поразителна! Нали? Азъ незная дали имашъ дни изживѣни край море. Ала ако имашъ такива, ти, която и който да си, сигурно копнѣешъ по ония чудни изгрѣви, когато слънцето или луната изплаватъ изъ глѣбинитъ на морето? Защото ражданията на деня и нощта, никде другаде не сж тѣй величествени и омайни както тукъ! А разходнитъ по водата и брѣга, когато денемъ, като потокъ отъ разтопено злато, се сипе свѣтлина надъ морето и когато шепота на вълнитъ те унасятъ въ дивенъ полусънъ до забравя и блаженство! Или когато пѣсенъта на моряка долетѣла отъ нѣкжде се слива съ пѣсенъта на вълнитъ и глѣхне далечъ въ кръгозора, като замирашъ акордъ на влюбена душа! Да, всичко това никога не се забравя.

Можеби пъкъ за тебъ е чуждо и непознато морето.

Черно море

Тогава чуй онова, което ще ти разкажа! Каква по-голѣма красота и по-приятно настроение за човѣка, да бжде седналъ, да речемъ, на брѣга въ часовѣтъ на знойна пладня и да гледа високото лазурно небе, което нѣкжде далечъ се слива съ морето въ взаимна цѣлувка. Околовръстъ играатъ луди разноцвѣтни багри, които образуватъ жива плетеница, а отъ глѣбинитъ на водата лѣха свежестъ и прохлада. По гладката огледална повърхность на морето,

Марко Жеков

ту петна отъ пурпуръ и лазуръ се мѣнятъ всѣки мигъ, ту голѣми свѣтли елмази и кжсове отъ злато пилѣе невидима ржка! Многоликата гиздостъ на небето се отразява съ всичкото си великолепиe! И предъ дивния видъ на тоя живъ пейзажъ единъ вѣченъ, но несбжднатъ блѣтъ, единъ копнежъ по нѣщо неизживѣно и велико, което мами душата като очитѣ на любима, те обхваща и ти се иска да литнешъ съ полета на волнитѣ чайки.

А знаешъ ли колко чаръ има въ блѣтитѣ нощи, когато морето се кжпе въ лунния блѣсъкъ, когато въ цѣлия просторъ се разлива сладостна нѣга, а фосфорнитѣ вълни танцуватъ и пѣятъ недоизпетата си пѣсень. И щомъ погледа съзре ярко очертаната сребърна пѣтека на луната, която води къмъ грѣйналитѣ кржгозори, нашиятъ духъ се слива съ вѣчността и става едно цѣло. Защото да почувствуваши морето въ себе си, да се срастнешъ съ неговата пѣсень, това значи да не живѣешъ, а да гориши въ кржавитѣ пламъци на морския залѣзъ или да се кжпешъ въ течното сребро на лунната морска нощъ. И когато душата ти е изтерзана и угнетена отъ живота, когато се нуждае отъ нѣжни ласки и топли слова, въ тихитѣ чаровни нощи край морето тя ще намѣри толкова успокоение и нови сили за борба, колкото не може да има другаде, а въ морскитѣ бури ще види своята собствена сждба!

О, ела съ менъ сродна душа на морето, душа, която живѣешъ въ бури! Следвай ме изъ моя пѣтъ и азъ ще ти изплета вѣнецъ отъ неувѣхвачи цвѣта за него! Тия цвѣта сж най-красивитѣ мигове изживѣни въ съзерцание и размисълъ върху поезията и живота му. Но не мисли, че азъ го познавамъ напълно и че ще ти го опиша такова, каквото е въ действителность. Никой досега не е описалъ морето само за себе си! Келерманъ го рисува ведно съ брѣга. Джекъ Лондонъ — съ живота на моряка въ кораба. Пиеръ Лоти — съ сждбата на рибаря. Оскаръ Уайлдъ — съ спомена на жертвитѣ що взема. И най-сетне Жуль Вернъ — съ силата на човѣшкия духъ въ своето безсилие да го опознае и победи всецѣло. Когато го съзерцавамъ отъ брѣга, азъ стоя омагьосанъ надъ неговата бездна. И тукъ, както отъ нѣкой връхъ, погледътъ обгрѣща кржгозора, но въ планината той е по-ясенъ и по-воленъ, а край морето е блуждаещъ и озадаченъ.

Тамъ, човѣкъ се чувствува победителъ, защото погледа му е устременъ къмъ висинитѣ и е по-близу до небето, а тукъ, той е стихийно окриленъ, но е отправенъ къмъ тъмната бездна, забулена въ вѣчната си тайна или къмъ безкрайната синя пустиня. Морето крие своето художество въ водитѣ си и погледа трѣбва да се стреми надолу, за да го намѣри. Това художество, което е навсѣкжде и никжде, се чувствува при всѣки ударъ на сърдцето. Наистина, колко загадочно и дивно е морето! Тукъ лжчезарно, тамъ тъмно, всжде неговиятъ видъ плѣнява стихийно, властно! И когато е бурно и когато е тихо, то всѣкога буди удивление, очудване въ насъ и остава неотразими впечатления въ душата ни. При буря въ морето нашиятъ духъ е настрѣхналъ, а съзнанието ни е потиснато и угнетено. Но когато е тихо, човѣкъ каточели му става близкъ съ душа.

Спокойното море изглежда безпредѣлно като небето. И както небето ни се вижда непостижимо, защото е далечно, тъй и морето го чувствуваме властно и непобедимо, защото ни е непознато и чуждо. Въ сжщностъ неговиятъ животъ не е чуждъ на собствения ни животъ. Напротивъ, той е близкъ и родственъ на нашето съществуване. Въ

него има нѣщо, което живѣе у човѣка. Това е вѣчното движение, непрестанната борба! Освенъ това кръвта ни има състава на неговата вода, а бурната му неспокойна сѣдба, е сѣдбата на човѣка! Нима човѣкъ не е сѣщо така осѣденъ да разбива вѣрата и надеждитѣ си въ твърдата скала на разочарованието, както се разбиватъ вълнитѣ му въ брѣга? Не буди ли плачътъ на морето чувство за собственитѣ ни страдания и гнетъ? Да, морето живѣе свой собственъ животъ, който по сѣдба е сходенъ съ тоя на човѣка.

Все пакъ, то не е символъ на радостъ и сбѣднати желанія, а на съкрушени надежди и разбити мечти. Въ него преобладаватъ буритѣ и тайствеността, потънали въ непрогледенъ мракъ! Ето защо, ние твърде малко познаваме сами себе си. Свикналитѣ, обаче, да общуватъ съ него, виждатъ въ проявитѣ му своята участъ. И когато е кипнало презъ време на буря, и когато спи уморено своя краткъ, кошмаренъ сѣнь, тѣ [търсятъ въ сѣдбата му частица отъ себе си. Затова предъ тѣхъ морето се разстила не като нѣщо мъртво, заспало, а като размирно царство на змеювитѣ, на Посейдонъ и неговитѣ сирени. Отъ всички природни картини, живиятъ морски пейзажъ влияе най-силно върху нашата душа. Преди всичко, той предразполага повечето къмъ размисълъ и съзерцания, присѣщи на слабитѣ хора, а силниятъ човѣкъ на новото време, който завладѣ морето и въздуха и стана господаръ на свѣта, всѣки день мѣри силитѣ си съ веселината природа.

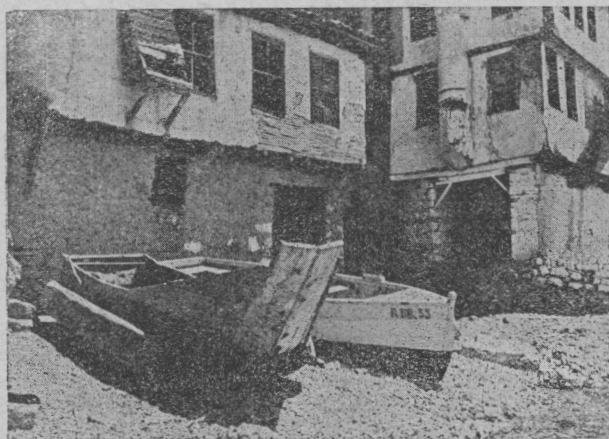
Нито равнината, която има своя чаръ, нито дори планината, която увлича нашия духъ въ стихийенъ устремъ къмъ висинитѣ, могатъ да се сравнятъ съ морето по своето могъщество, по своята мъдростъ и поезия. Единъ излетъ по неговитѣ китни брѣгове, осенени съ будни градове и села, или нѣкое пътешествие по неговата грѣждъ, е най-ценното бродене, чрезъ което човѣкъ влиза въ духовно единение съ всемира. Затуй всѣки любителъ на природата трѣбва да види вълшебния му образъ и да почувствува чаровната му мощъ, па тогава да умре! Посещението на морето остава свѣтълъ споменъ за една свършена и непостижима картина, пълна съ животъ и красота

и една божествена симфония, която човѣшкиятъ езикъ не е въ състояние да предаде. Само она, който е изгубилъ способността да вижда красотата, да чува съзвучието на тоноветѣ и да се опиянява отъ съвършенството въ свѣта, само той не би пожелалъ да види и опознае морето.

За менъ то живѣе въ съзнанието ми като омайна приказка, като дивенъ сѣнь. И тоя сѣнь на яве, и тая приказка безъ думи, които ми говорятъ за чудни сказания и легенди, ме водятъ въ оная непозната, баснословна страна, която е прародина на живота. Тѣ ми говорятъ сподавено, дълбоко, скрито, както душа на душа говори за щастieto и любовта! Отъ тамъ изгрѣва слънцето и луната и тамъ се сливатъ ведно небето и земята. И въ тая страна цари безсмъртна красота. Тя е изворъ на съвършенството въ свѣта. Въ нея се ражда свѣтлината отъ мрака и покоя отъ бурята. И все пакъ винаги е въ мракъ и никога не знае, шо е покой! Непрестанна борба е нейниятъ животъ и вѣчно движение е сѣдбата ѝ! А това е самото море, което е моето вѣрую и свѣтая светихъ на душата ми. Защото, морето стана моя мѣдъръ учителъ. Морето ме научи да се боря!

Море на нашия буренъ животъ, изпълненъ ту съ радости и наслади, ту съ скърби и горчивини! Преди да те видя, ти вече бѣше въ мене! Преди да те почувствувамъ близу до сърдцето си, ти кипѣше въ кръвта ми, като младо неприкипѣло вино. И азъ те обожавамъ! Любя те, като величието на роднитѣ планини, съ хайдушкия повѣй на тѣхнитѣ легендарни гори и гордитѣ чела на шеметнитѣ имъ върхове; като диханието на тучнитѣ поля и хлѣбородни равнини, съ тихия звѣнъ на хлопатаритѣ и медения кавалъ на овчаря. И азъ те обичамъ още затова, че ти създавашъ въ менъ творческа мисль, окриляшъ духа ми съ вѣра въ бъдещето и вълнувашъ мозъка ми съ жаждата за познание! Обичамъ те, както обичамъ родната земя, защото тя е нераздѣлна часть отъ тебе, а ти си кръвъ отъ кръвта ни и плътъ отъ плътта ни! Ти, ти, предвѣчно, възлюбено, родно море!

КОСТА ТРАЯНОВЪ

Рибарскитѣ лодки на охридчани

сн. Жандовъ

Горите въ Пирин

проф. НИКОЛА СТОЯНОВ

Години подъ редъ старото поколѣние на българскитѣ планинари е гледало въ далечина издигащитѣ се на хоризонта назжени върхове на Пирина. Като вѣчно милъ и близъкъ, но непостижимъ блѣнъ ги е привличала легендарната планина. Живъ споменъ за тѣзи изживѣни чувства още звучи въ думитѣ на туристическия ни химнъ. Днесъ Пиринъ се намира тамъ, кждето му е мѣстото: по срѣдата на българската земя и отъ задоблачнитѣ скали на Елъ-Тепе, до кждето стига погледътъ, се ширятъ простори, надъ които се развѣва българскиятъ трицвѣтъ.

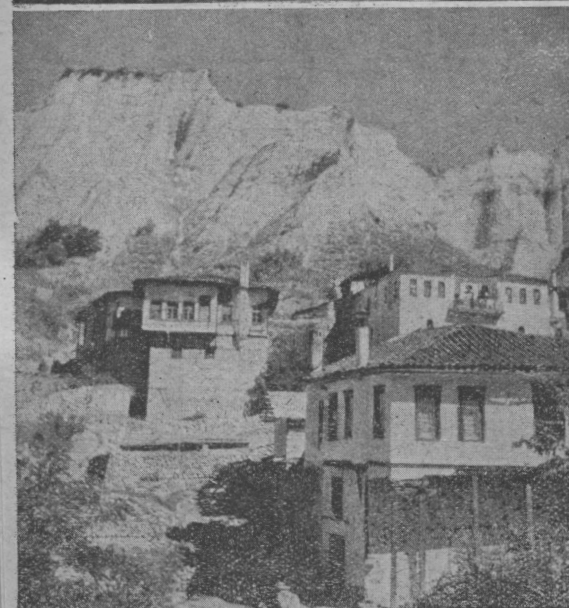
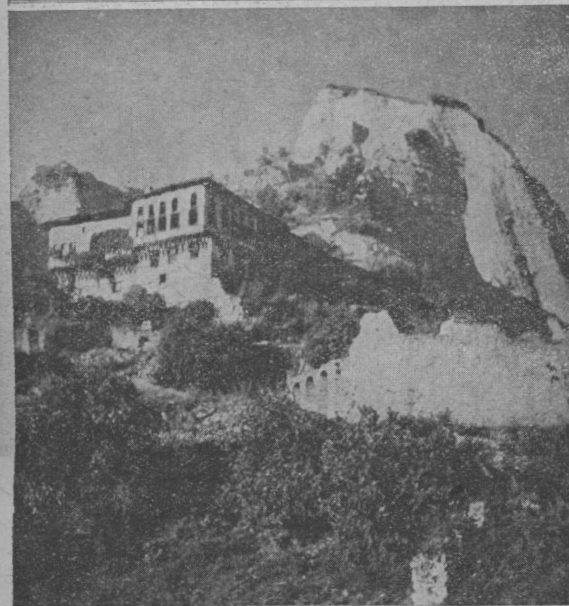
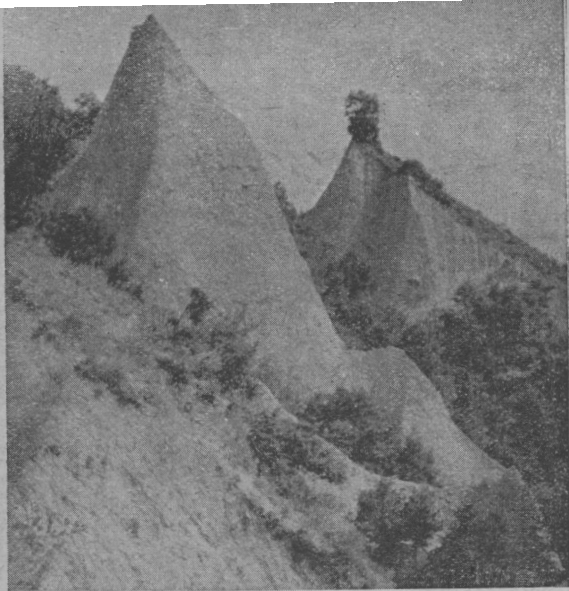
Не напраздно народната пѣсень възпѣва Пиринъ-планина. Въ каменнитѣ гърди на Пирина никога не е престанало да тупти свободно сърдце и „подъ дебелитѣ сѣнки“ на пиринскитѣ гори винаги „юнацитѣ сж намирали подслонъ“. И днесъ подъ сѣнчеститѣ шатри и между стройнитѣ дървени колони на тѣзи гори лѣха тържественостъ, като въ свещенъ храмъ на свободата.

За познавача на природата пиринскитѣ гори иматъ и друга прелестъ: тѣ нагледно отразяватъ богатството и разнообразието на македонската природа. Северо-източнитѣ склонове на планината, надъ Разлогъ и Банско, сж покрити съ иглолистни гори. Въ миналото тѣзи гори сж слизали чакъ до Места и още днесъ въ долината на тази

рѣка сж запазени дървета отъ *черенъ боръ*, остатъци отъ бившата гора. Черно-борова гора още покрива мѣстността „Чернакъ“, близо до Разлогъ, въ сѣдство съ известнитѣ карстови извори. Такива горички растятъ и въ Неврокопско.

Тъмни и сѣнчести *смърчови* гори покриватъ долината на Дамяница и други мѣста. Тѣ отблизу напомнятъ горитѣ на далечния северъ, а сж близки до тѣхъ и по природата си. Свѣтлитѣ и стройни гори отъ *бѣлия боръ* изпълватъ долината на р. Сжрчалица по слънчевия юго-западенъ склонъ на Пирина. Гордостъта на Пиринъ сж обаче неговитѣ чудни гори отъ *черната мура*, този споменъ за старата растителност на миналитѣ геологични времена. Грамадитѣ пирински черни мури сж едни отъ най-красивитѣ нашенски дървета. Къмъ тѣхъ принадлежи и известната „Байкушева мура“, растяща въ околността на старата хижа „Бъндерица“, но сега за съжаление силно повредена. Не по-малко интересни отъ научно гледище сж и *бѣло-муровитѣ* гори, подобни на които растятъ само въ Хималаитѣ.

Величествени и недостъпни, тѣ нѣкога сж закриляли прочутото „царство на Сандански“ въ долината на Мозговица, кждето сж опожарени преди 20 години отъ злосторническа рѣжа.

Най-диви и непроходими оставатъ и до днесъ пространнитѣ пирински *клекови* гжсталаци, вѣренъ подслонъ на дивитѣ звѣрове. Все така непроходими и гжсти, нѣкога тѣ сж бранили подстѣпитѣ къмъ свободнитѣ пирински върхове. Надъ клекашитѣ на Биндерица, скалнитѣ зжбери на „Дончовитѣ караули“ зорко бдятъ надъ Разложкото поле. Незабравимо ми е впечатлението, което изживѣхъ, когато съ група чужди планинари, се натъкнахме въ клека при Поповото езеро (Папазъ-гьолъ) на отдавна избѣлѣлъ човѣшки черепъ, споменъ за нѣкогашнитѣ епични борби въ недрата на Пиринъ.

Тъмни кждрави *букаци* слизатъ по юго-западнитѣ склонове на Пирина. Върхътъ на буковата гора, подъ Предѣла показватъ мѣстото, кждето на времето си е станало прочутото пленяване на Мисъ Стовъ. Хубави букови гори растятъ и при хижата „Велебитъ“, този символъ на духовенъ съюзъ между два братски народа; изнесли поотдѣлно, но съ общъ неукротимъ духъ борбата за свободата си.

Въ юго-западнитѣ поли на Пиринъ, въ долината на Струма се усѣща влиянието на южната природа на Бѣломорието. Тамъ на по-закжтанитѣ мѣста се срѣщатъ вѣчно зелени храсталаци отъ *парнаръ*, *грина* (*Phillytea*) и *кипарисовидната* хвойна, а сжщо горички отъ *чинари*. Нѣкои отъ топлолюбивитѣ южни растителни видове навлизатъ дълбоко въ пиринскитѣ долове. Тѣ растятъ подъ чудноватитѣ живописни скали при Мелникъ и още по-нагоре при сжщо такива чудно-хубави скали край с. Кърланово, кждето върху стрѣмнината почива прахъта на Тодоръ Александровъ и кждето витае духътъ му, можщъ и величественъ, като планината, върхътъ която той е намѣрилъ последната си почивка. Пиринскитѣ гори тихо шепнатъ надъ този наполовина изоставенъ гробъ и въ шепненето имъ като че ли се чуватъ евангелскитѣ думи: „Нѣма по-висока любовь отъ любовта на онзи, който жертвува себе си за другитѣ“.

Охридското езеро

Сн. Божинов

Шумни звънливи поточета огласяват съ ромоленето си пиринскитъ гори презъ лѣтото; въ тѣхъ често се мѣрка сребристая пастърва; съ тѣхъ се надпреварватъ гласоветъ на горскитъ птичета. Весели и бодри кертани отъ туристи лѣщатъ по пжтечкитъ къмъ скалиститъ върхове, по които расте примамливиятъ и хубавъ но, уви, толкова вече унищоженъ аделвайсъ. Но зиме Пиринъ е „люта и страшна“. Дълбоки прѣспи покриватъ скалиститъ му хълбоци и понѣкога съ гръмъ се срутватъ по стръмнината. Дърветата лѣгатъ като трѣстика подъ натиска на въздуха, предъ стремглаво движещата се снѣжна маса. Планината трепери отъ сътресението. И тежко на пжтника, из-

ненаданъ зиме всрѣдъ Пиринъ отъ внезапна лавина. Повалени, изтрѣгнати съ коренъ и изпочупени дървета и разхвърляни каменни блокове означаватъ после пжтя, по който е минала лавината. Опустошения отъ „снѣговалъ“ сж обикновено явление въ пиринскитъ гори.

Когато пжтувате по долината на Струма и при гара „Извори“ предъ васъ се изправи стройната и величествена, назжбена верига на Пиринъ, помислете и за онзи своеобразенъ и малко познатъ животъ, който тече въ недрата на тази планина. Тя тогава ще ви се види още по-хубава и по-привлѣкателна.

ПАВЕЛЪ ДЕЛИРАДЕВЪ

Господи жки жки скали

Скалитъ на Орловецъ

сн. Д-ръ Миновъ

Между седловината Кобирино-бранище и спускащитъ се отъ нея противоположни потоци, отъ южна страна, и китната Говедарска котловина, отъ северъ, е проснатъ единъ отъ най-красивитъ и най-мощнитъ рилски рътове. Срѣдището му е заето отъ великанитъ Попова-капа, Купенитъ, Еленинъ-врѣхъ и Мальовица. Отъ северната страна на рѣта сж разположени стѣпаловидно множество езера, сгущени въ скалисти коритища (циркуси). Подъ Мальовица е едноименната хижа — гостоприемно гнѣздо ва смѣлитъ планинари, дошли тѣдѣва да се катерятъ по шеметнитъ върхове. Още по-величественъ и страхотенъ е Купенския дѣлъ, когато го гледаме откъмъ Рилския манастиръ. Мъчнопроходността на Купенитъ (погрѣшно наричани отъ нѣкои Рупитъ) и увлѣченията на младитъ планинари сж ставали причина за нѣколко злополуки.

Западното крило на Купенския дѣлъ се губи къмъ мочурищата на Пазаръ-дере, а източното завършва съ скалистъ откосъ надъ Лѣви Искъръ и образува лѣвото рамо на романтичния му проломъ надъ споменатата Говедарска котловина. Този откосъ и каменнитъ грамади надъ него сж наречени отъ мѣстното население Господинкини скали. За тѣзи красиви скали се е запазило следното тъмно предание:

Изъ Мальовишкия дѣлъ
он. Д-ръ Миновъ

Отдавна нѣкога въ селото Мала-църква живѣло заможническо семейство съ две деца, Господинка и Милчо. Братътъ билъ повъзрастенъ съ три-четири години.

Още невръстно момче, Милчо станалъ овчаръ. По-рано помагалъ на баща си, а като поотрасналъ, самъ поелъ бащината си гега и силяхъ и цѣло лѣто прекарвалъ по тучнитѣ рилски пасища надъ Самовилския кладенецъ.

Отъ гривоокото момиченце израсла стройна като тополя и пѣргава рилска хубавица, по която залитали селскитѣ ергени. По нея се зазѣпвалъ и бейскиятъ синъ, който често идвалъ въ село по бащини работи: кога десетъкъ да прибира, кога яйца и кокошки да отнесе въ Самоковъ. На кладенеца ли е Господинка, и той ще се навърта наоколо и ще подхвърля младежки закачки; добитъка ли изкарва тя, и той ще вика и дядка. Пъкъ и Господинка не била

дипъ равнодушна къмъ него: бейскиятъ синъ билъ хубавъ и добъръ момъкъ.

Селскитѣ ергени започнали да завиждатъ на бейския синъ.

— Трѣбва да го пречукаме — шепнѣли помежду си младежитѣ — иначе той ще примаме и отвлѣче селската хубавица!

— Ще го пречукаме, ала лошо ще си патимъ. Скъпа е турската кръвнина. Ще съсиятъ селото ни за едно глупаво момиче, добавяли по-благоразумнитѣ и по-равнодушнитѣ къмъ Господинка. Тогава да идемъ на Валога и да разправимъ всичко на братъ ѝ Милчо. Той е разуменъ момъкъ и ще събере ума въ главата ѝ. Че хичъ бива ли единъ турчинъ съ наше планинче да се задѣва?

Всички момци одобрили това предложение. Речено—свършено. Отишли и заварили Милча на закуска. Безъ много заобикалки му надумали защо сж дошли.

— Иначе ще пребиемъ турчето! — пакъ се закарвали момците.

Слушалъ Милчо и не смѣялъ очи да повдигне и погледне връстниците си. Тежъкъ камъкъ падналъ върху младитѣ му гърди.

Обещалъ да приказва съ сестра си и я вразуми.

Вироглава е Господинка, но е добра, мислилъ си Милчо. Но ако тя се навърта въ селото, ергенитѣ ще пребиятъ турчето, а турцитѣ ще зачернятъ цѣлото село. А момцитѣ сж луди глави и ще го направятъ. Съ подобни тѣжни мисли Милчо не заспалъ цѣла нощъ и никакъ не се сѣтилъ за своята Митра, която и на сънъ и на яве не излизала отъ главата му.

На другия день дошла Господинка да донесе хлѣбъ на брата си. Намѣрила го замисленъ надъ високитѣ скали, що се спускатъ надъ Лѣви Искъръ.

Извадилъ Милчо самунъ хлѣбъ и отрѣзалъ малкъ краешникъ. Развързалъ овчарската си чанта и измѣкналъ похлупкитѣ съ сирене. Хапналъ залкъ, но той се спрѣлъ на гърлото му. Притѣмнѣло му предъ очитѣ. Въ полузабравата, той вижда какъ селскитѣ ергени убиватъ бейския синъ, а следъ малко цѣлото село гори. Заради Господинка...

Унесенъ отъ тѣзи страхотни видѣния, той скочилъ и вмѣсто думи и молби блѣс-

налъ сестра си съ всичка сила и тя полетяла въ бездната. Следъ нея поискалъ да скочи и Милчо, но се сепналъ и падналъ по гърба си.

Никой не видѣлъ какъ и защо скочила Господинка отъ високитѣ скали. Всички помислили, че тя сама се хвърлила предъ страха да не я отвлѣче бейскиятъ синъ. Само Милчо знаелъ тайната. За да спаси селото си отъ разорение, блѣсналъ въ ямата единствената си и свидна сестра.

Камъкътъ върху младата мжжка грждъ станалъ още по-тежъкъ. Като люта усойница страшна мжка загризала братово сърдце. Изпърво Милчо дирилъ утѣха въ кавала. Селяни и селянки често го виждали подпрѣнъ до голѣмата скала, унесенъ отъ тѣжнитѣ звуци на медния кавалъ.

— Тжгува за Господинка! — се понесълъ общъ шепотъ изъ селото. Като че и него нѣма да го бжде, прокобявали селянкитѣ.

Наскоро Милчо забѣгналъ нѣкъде. Хайдутинъ станалъ. И повече нищо не се чуло за него.

Поради тази печална случка, отвеснитѣ скали надъ Лѣви Искъръ и досега се именуватъ Господинкини скали, а камъкътъ около който се навѣрталъ братъ ѝ, още се нарича Милченица или Милчова скала.

Крали-Мерковитѣ кули край Прилепъ

ОТЪ ЧАСТЪ И ЗА ЧАСТЪ

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНОТО ПРОСВЕЩЕНИЕ Комисия за наименованията съ народностно и обществено значение

ЗАПОВѢДЪ

№ 2186

Въ изпълнение на чл. 3 отъ закона за наименованията съ народностно и обществено значение

Обявявамъ:

за сведение и изпълнение отъ страна на заинтересуванитъ прот. решения № 24 отъ 2 мартъ 1942 год., № 26 отъ 6 мартъ 1942 година, № 27 отъ 9 мартъ 1942 год. и № 28 отъ 11 мартъ 1942 година на комисията за наименованията съ народностно и обществено значение при Министерството на народното просвещение (чл. 2 отъ закона за наименованията) относно даденитъ наименования и пренаименования на географски мѣстности въ Царство България, както следва:

I. Дунавски брѣгъ

1. „Кара боазъ“, мѣстность между Искъръ и Витъ, става „Черно поле“.
2. „Елията“, мѣстность източно отъ гр. Русе, става „Побрѣжие“.

II. Дунавска равнина

3. „Магура“, височина между Бѣлоградчикъ и Кула, става „Рабишка могила“.
4. „Дели-орманъ“, гара въ Изг. България, става „Полесие“.
5. „Търновъ-табия“, височина въ Шуменското плато, става вр. „Търновъ дѣлъ“.
6. „Овата“, по горното течение на Провадийската рѣка, става „Овче поле“.
7. „Стана-баиръ“, ридъ, южна граница на Дели-орманъ става, „Ридъ Стана“.
8. „Дикили-ташъ“, мѣстность до Бѣленското езеро, става „Побити камъни“.
9. „Авренско плато“, южно отъ Варна, остава „Авренско плато“.
10. „Кара тепе“, връхъ на Авренското плато, става „Черни връхъ“.
11. „Франгенско плато“, северно отъ Варна, остава „Франгенско плато“.
12. „Узунъ кумъ“, пѣсъченъ плажъ северно отъ Варна, става „Златни пѣсци“.

13. „Канара дере“ притокъ на Провадийска, става „Каменица“.
14. „Ири дере“, дѣсенъ притокъ на Провадийска рѣка, става „Крива рѣка“.
15. „Ана дере“, дѣсенъ притокъ на Провадийска рѣка, става „Главница“.
16. „Демиръ баба“ рѣка, тече къмъ Тутраканъ, става „Крапинецъ“.
17. „Ишикли“ рѣка, тече западно отъ Добричъ, става „Суха рѣка“.
18. „Дуранколашко блато“, на Черноморския брѣгъ, става „Блатишко блато“.
19. „Картадско блато“, на Добруджанския Черноморски брѣгъ, става „Орлово блато“.
20. „Балчишка тузла“, Балчишко блато, става „Балчишка солница“.
21. „Калиакра“, носъ на Черно море, остава „Калиакра“.

III. Стара планина

22. „Кадж боазъ“, проходъ въ западна Стара-планина, става „Бѣлоградчишки проходъ“.
23. „Кадж-боазка“ планина, става „Бабинъ носъ“.
24. „Арабаконашки проходъ“ става „Ботевградски проходъ“.
25. „Илдъзъ Табия“, връхъ въ Етрополска планина, става вр. „Звездецъ“.
26. „Амбарица“, връхъ въ Троянска планина, става вр. „В. Левски“.
27. „Юмрукъ-чалъ“, връхъ въ Стара-планина, става „Фердинандовъ връхъ“.
28. „Сарж кая“, връхъ съседенъ на Юмрукъ-чалъ, става вр. „Жълтецъ“.
29. „Мара Гидикъ“, вр. въ Калоферската планина, става вр. „Русалка“.
30. „Проходътъ“, вр. съседенъ на Мара Гидикъ, става вр. „Русалийски проходъ“.
31. „Кадемля“, връхъ въ Калоферската планина, става вр. „Триглавъ“.
32. „Мазалатъ“ става вр. „Зли връхъ“.
33. „Чуфадарица“, ридъ между Карлово и Калоферъ, става „Равнецъ“.
34. „Джендема“, мѣстность северно отъ Калоферъ става „Пъклото“.
35. „Карловски Сучурумъ“ става „Карловски водопадъ“.
36. „Климашь“, ридъ между Бѣли и Черни Витъ, става „Лѣствица“.
37. „Чифутъ“ връхъ въ Шипченска планина, става вр. „Исполинъ“.
38. „Узана“, връхъ въ Шипченска планина, става вр. „Вѣтро поле“.

39. „Бузлуджа“, връхъ въ Шипченска планина, става вр. „Хаджи Димитър“.
40. „Туздукъ“, областъ въ Ст.-план., става „Сланикъ“.
41. „Демиръ капия“, между Сръдна и Източна Стара планина, става „Вратникъ“.
42. „Сакаръ Балканъ“, въ Източна Стара планина, става „Лиса планина“.
43. „Коджа Балканъ“, въ Източна Стара планина, става „Маторъ“.
44. „Дервентски проходъ“, въ Източна Стара планина, става „Търговишки проходъ“.
45. „Чаталъ Балканъ“, въ Източна Стара планина, става „Удвой планина“.
46. „Голъма Камчия“ рѣка, става р. „Голъма Тича“.
47. „Луда Камчия“ рѣка, става „Луда Тича“.
48. „Лонгосъ“, мѣстность по долното течение на Голъма Камчия, става „Лонгътъ“.
49. „Чифте дере“, рѣка въ Източна Стара планина, става р. „Двойница“.
50. „Хаджи дере“, рѣка въ Източна Стара планина, става „Хаджийска рѣка“.
51. „Каябашко блато“, рѣка въ Източна Стара планина, става р. „Свѣто блато“.
52. „Байрамъ дере“ рѣка, притокъ на р. Камчия, става р. „Веселиновска“.

IV. Задбалкански полета

Сръдногорие и Марицина низина

53. „Междерликъ“, ридъ който дѣли Казанлъшко отъ Сливенското поле, става „Межденикъ“.
54. „Сува планина“, на юго-западъ отъ Пиротъ, става „Сува планина“.
55. „Джурджева глава“, връхъ на Видличъ планина, става „Гюргева глава“.
56. „Кара баиръ“, юженъ клонъ на Ихтиманска Сръдна гора, става „Черни ридъ“.
57. „Солу-Дервентъ“ става „Моминъ проходъ“.
58. „Солу-дере“, притокъ на Марица, става „Момина рѣка“.
59. „Еледжикъ“, връхъ въ Ихтиманска Сръдна гора, става „Бенкорски“.
60. „Медетъ“, притокъ на рѣка Тополница, става „Буковица“.
61. „Сакара“ връхъ на сѣщинска Сръдна гора, става „Плешивецъ“.
62. „Кара сиври“, връхъ на сѣщинска Сръдна гора надъ Хисара, става „Черни Острецъ“.
63. „Арта Кая“, връхъ въ Източна Сръдна гора, става „Зайчи връхъ“.
64. „Дервентски проходъ“ при Стара-Загора става „Старозагорски проходъ“.
65. „Камчийска планина“ става Тичанска планина.
66. „Бешъ бунаръ“, връхъ въ Камчийска планина, става „Изворецъ“.
67. „Бакаджици“, височини източно отъ Ямболъ, става „Гледкитъ“.
68. „Кара баиръ“, височина ю.-з. отъ Бургазъ, става „Върли бръгъ“.
69. „Бакарлъкъ“, ридъ ю.-з. отъ Созополъ, става „Медни ридъ“.
70. „Сиври баиръ“, връхъ въ Малка Айтошка планина, става „Острица“.

71. „Баякъйско езеро“ западно отъ Бургазъ става „Бургазко езеро“.
72. „Мандренско езеро“, юго-западно отъ Бургазъ, остава „Мандренско езеро“.
73. „Бандера“, главенъ връхъ на Коньовска планина, става „Виденъ“.
74. „Бандера“, най-високъ връхъ на Лилевска планина, става вр. „Милевецъ“.
75. „Парамунъ“ планина юго-източно отъ Трътъ става „Стража планина“.
76. „Тумба“, вр. на планина Черна гора Бръзничко, остава „Тумба“.
77. „Ястребацъ“ планина северно отъ Сурдулица става „Ястребецъ“.
78. „Ели дере“, притокъ на Марица, става „Чепинска рѣка“.
79. „Чая“, притокъ на Марица, става „Асеновица“.
80. „Олу дере“, притокъ на Марица, става „Величка“.
81. „Суютлийска“ и „Сазлийска“, притокъ на Марица, става „Ракитница“.
82. „Рѣка Азманъ“, Ново-Загорски притокъ на Сазлийка става „Блатница“.
83. „Чобанъ Азмакъ“ рѣка става р. „Овчарица“.
84. „Дуванъ дере“, лѣвъ притокъ на Сазлийка, става р. „Соколица“.
85. „Азмака“, лѣвъ притокъ на Тунджа, става р. „Мочурица“.
86. „Марашъ“, лѣвъ притокъ на р. Азмака, остава, р. „Марашъ“.
87. „Азмака“, дѣсенъ притокъ на р. Тунджа, става р. „Калиница“.
88. „Карабунарска рѣка“, лѣвъ притокъ на Сръдецка рѣка, става „Голъма рѣка“.
89. „Факийска рѣка“ влива се въ Мандренско езеро остава „Факийска рѣка“.
90. „Аланъ Кайракъ“ при Дяволското блато става „Дяволска рѣка“.
91. „Сакаръ планина“, става „Браница“.
92. „Биюкъ кале“, връхъ на Сакаръ планина, става „Вишеградъ“.
93. „Дервентски височини“, става „Равногорие“.
94. „Нишана“, връхъ на Светиилиенскитъ височини, става „Белегъ“.
95. „Кале баиръ“, връхъ на Манастирскитъ височини, става „Градище“.

V. Македонски масивъ

Македония и Тракия

96. „Деве баиръ“, проходъ между Кюстендилъ и Крива паланка, става „Велбжжикъ проходъ“.
97. „Султанъ тепе“, връхъ въ Осоговска планина, става „Царевъ връхъ“.
98. „Мусала“, връхъ на Рила, остава „Мусалъ“.
99. „Ай Гидикъ“, връхъ Рила, става „Мечи връхъ“.
100. „Ай Гидикъ“, проходъ въ Рила, става „Мечи проходъ“.
101. „Йозола“, ридъ и връхъ въ Сръдна Рила, става „Вжзелтъ“.
102. „Кара Аланица“, ридъ и връхъ въ Сръдна Рила, става „Черна поляна“.
103. „Джендема“, ридъ и връхъ въ Сръдна Рила, става „Рилецъ“.

104. „Парангалица“, ридъ и връхъ въ ю.-з. Рила (ю.-з. дѣлъ), става „Равникъ“.
105. „Манчу“, връхъ въ Изгочна Рила, става „Манчо“.
106. „Юрушки чалъ“, връхъ въ Източна Рила, става „Овчарецъ“.
107. „Надбантъ“, вр. въ Изт. Рила, става „Ковачъ“.
108. „Чадъръ тепе“, вр. въ Изт. Рила, става „Шатъръ“.
109. „Белекенъ“, вр. въ Изт. Рила, става „Бѣли връхъ“.
110. „Чамкория“, склонове на Рила, става „Боровецъ“.
111. „Джаферица“, връхъ въ Родопитъ, става „Славъ“.
112. „Балабаница“, Бѣловска планина, става „Раковица“.
113. „Албакъ“, ридъ въ западнитѣ Родопи, става „Божевецъ“.
114. „Аранъ чалъ“, връхъ въ Западнитѣ Родопи, става „Черновецъ“.
115. „Сюткия“, връхъ на Западнитѣ Родопи, става „Голѣмъ и Малѣкъ Водень“.
116. „Соуджакъ“, връхъ въ Родопитъ, става „Студенецъ“.
117. „Къркария“, връхъ въ Зап. Родопи, остава „Къркария“.
118. „Баба баири“, ридове южно отъ Пазарджикъ, става „Бесепарски ридове“.
119. „Баташки карлъкъ“ връхъ въ Зап. Родопи, става „Баташки снѣжники“.
120. „Семеръ Аланъ“, връхъ при с. Батакъ, става „Седлова поляна“.
121. „Семиза“, връхъ при с. Батакъ, става „Дебелецъ“.
122. „Каргъла“, връхъ при с. Батакъ, става „Орловецъ“.
123. „Калъчъ Бурунъ“, връхъ при с. Батакъ, става „Остри ностъ“.
124. „Гюдушъ чалъ“, северно отъ Доспатъ, става „Сребренъ“.
125. „Беглика“, мѣстность въ Баташката планина, остава „Беглика“.
126. „Ташъ бояза“, мѣстность въ Баташката планина, става „Камень проходъ“.
127. „Турна чаиръ“, мѣстность въ Баташката планина, става „Жеравица“.
128. „Дженевра“, мѣстность въ Баташката планина, остава „Дженевра“.
129. „Гюозъ тепе“, мѣстность въ Баташката планина, става „Виденица“.
130. „Дамлъж дере“, лѣвъ притокъ на Вжча, става „Девинска рѣка“.
131. „Орта колу“, мѣстность западно отъ Чечъ, става „Срѣдни дѣлъ“.
132. „Кара балканъ“, Родопски дѣлъ между Вжча и Чаъ, става „Чернатица“.
133. „Каинъ чалъ“, връхъ отъ който извира Вжча, става „Буковикъ“.
134. „Ширококожжикъ Карлъкъ“, вр. южно отъ с. Широка лѣжа, става „Орфей“.
135. „Переликъ“, централенъ връхъ на Родопитъ, остава „Переликъ“.
136. „Ай-чалъ“, връхъ на юго-западъ отъ с. Чепеларе, става „Мечи чалъ“.
137. „Пилафъ-тепе“, връхъ западно отъ с. Хвойна, става „Червень“.
138. „Чилъ-тепе“, връхъ източно отъ с. Чепеларе, става „Прѣспа“.
139. „Караманджа“, връхъ с.-з. отъ гр. Смолянъ, става „Мургавецъ“.
140. „Кокезъ-тепе“, връхъ въ с.-изт. Родопи, става „Сини връхъ“.
141. „Ерѣ-Кюприя“, Чукуркьоска рѣка, става „Скални мостъ“.
142. „Аида“, връхъ въ Сев.-Изт. Родопи, става „Мечковецъ“.
143. „Кайнадинъ“, ридъ южно отъ Смолянъ, става „Изворецъ“.
144. „Куртъ кале“ връхъ ю.-зап. отъ Свиленградъ, става „Шейновецъ“.
145. „Тазъ-тепе“, връхъ ю.-з. отъ Свиленградъ, става „Лобътъ“.
146. „Кара тепе“, ридъ при Садюва планина, става „Черни връхъ“.
147. „Кара-тепе“, връхъ между Крумовградъ и Ивайловградъ, става „Свети връхъ“.
148. „Юрта“, връхъ въ ю.-и. Родопи, отъ него извира Арда, става „Ардинъ връхъ“.
149. „Кара тепе“, връхъ с.-и. отъ Златоградъ, става „Зли връхъ“.
150. „Ченгене хисаръ“, връхъ въ ю.-изт. Родопи, става „Грамада“.
151. „Сарж Яйла“, планина северно отъ Златоградъ, става „Жѣлти дѣлъ“.
152. „Елидже“, връхъ въ Сарж Яйла, става „Вѣтреникъ“.
153. „Гюмурджински Карлъкъ“, връхъ на ю.-и. Родопи, става „Орлица“.
154. „Гюмурджински Карлъкъ“ планина, става „Снѣжники“.
155. „Маказа“, проходъ отъ Момчилградъ за Гюмурджина, става „Пролѣзътъ“.
156. „Думанлъж-дагъ“, ридъ източно отъ Маказа, става „Мѣгленикъ“.
157. „Юркиденъ дагъ“, ридъ и връхъ ю.-и. отъ Момчилградъ, става „Стрѣмни ридъ“.
158. „Кара дагъ“, ю.-и. отъ Крумовградъ, става „Черна планина“.
159. „Келебекъ“, планина северно отъ Дедеагачъ, става „Пеперуда“.
160. „Чобанъ дагъ“, планина западно отъ Дедеагачъ, става „Овчарица“.
161. „Ахъ-Челеби“, областъ по горна Арда, става „Горна Арда“.
162. „Султанъ ери“, областъ съ срѣдище Момчилградъ, става „Царичина“.
163. „Сейдлеръ“, областъ съ срѣдище Крумовградъ, става „Болярско“.
164. „Кара олавъ“, височина северо-източно отъ Ксанти, става „Момчилъ планина“.
165. „Чалъ“, височина с.-з. отъ Ксанти, става „Руанъ“.
166. „Чалъ дагъ“, масивъ между Драмско и Провадишко поле, става „Пресианъ планина“.
167. „Чамъ дере“, лѣвъ притокъ на Арда, става „Боровица“.
168. „Сютлийка“, дѣсенъ притокъ на Арда, става р. „Крумовица“.
169. „Бургазъ дере“ дѣсенъ притокъ на Арда, става р. „Върбица“.
170. „Казълъ дели дере“, дѣсенъ притокъ на Марица, става р. „Луца рѣка“.
171. „Акче хисаръ“ лѣвъ притокъ на Казъкъ дели дере, става „Бѣла рѣка“.

172. „Куру чай“ влива се въ Боруголъ става „Сушица“.
173. „Фурли чай“ южно отъ Гюмюрджина става „Търнава“.
174. „Боруголъ“, езеро между Ксанти и Гюмюрджина, става „Бистонско езеро“.
175. „Елтепе“, най-високъ връхъ на Пиринъ, става „Вихренъ“.
176. „Мангъръ тепе“ връхъ на Пиринъ става „Полежанъ“.
177. „Ала Бурунъ“, пирински връхъ сев. отъ Мелникъ, става „Пъстрецъ“.
178. „Даутовъ връхъ“, пирински връхъ юго-западно отъ гр. Разлогъ, става „Гърбецъ“.
179. „Папазъ чаиръ“ седловина надъ Неврокопъ става „Пресланъ“.
180. „Папазъ гьолъ“, Пиринско езеро, става „Попово езеро“.
181. „Хамбаръ ташъ“ Пирински връхъ става „Хлеვენъ“.
182. „Джангалъ“ Пирински връхъ става „Голецъ“.
183. „Алутинъ“ пирински връхъ става „Връхъ Бутинъ“.
184. „Али Ботушъ“ пирински връхъ става „Гоцевъ връхъ“.
185. „Сенгелова планина“ клонъ отъ Пиринъ става „Рупелъ планина“.
186. „Шарлия“ югозападенъ клонъ отъ Пиринъ остава „Шарлия“.
187. „Али Баба“ най-високъ връхъ на Шарлия планина става „Коевецъ“.
188. „Сърски боздагъ“ става „Змийница“.
189. „Харосанъ гьолъ“ най-високъ връхъ въ Сърски боздагъ става „Варовитецъ“.
190. „Драмски боздагъ“ става „Мраморница“.
191. „Гюреджишки проходъ“ между с. Зърнево и Драма става „Зърневски проходъ“.
192. „Кушница планина“ става „Кушница“.
193. „Пилафъ тепе“ най-високъ връхъ на Кутница става „Дионисъ“.
194. „Кара баиръ“ при Орфанския заливъ става „Люти ридъ“.
195. „Чайази“ при Орфанския заливъ става „Устието“.
196. „Кара баиръ планина“ западно отъ гр. Кавала става „Морунецъ“.
197. „Антиста“ рѣка, лѣвъ притокъ на Струма, става „Драматика“.
198. „Безъзъ тепе“ северозападно отъ гр. Пехчево става „Бѣли ридъ“.
199. „Влахина планина“ на югъ отъ Осоговска планина става „Пастуша“.
200. „Кадийца“ връхъ на Влахина планина става „Огрѣякъ“.
201. „Джама“ връхъ на Малашевска планина става „Ильовъ връхъ“.
202. „Ченакъ тепе“ връхъ на Огражденъ става „Огражденецъ“.
203. „Калабакъ“ най-високъ връхъ на Бѣласица става „Радомиръ“.
204. „Тумба“ връхъ на Бѣласица пл. остава „Тумба“.
205. „Джели Кранъ“ връхъ на Бѣласица планина става „Свѣтленъ“.
206. „Демиръ Капия“ Вардарска става „Просѣкъ“.
207. „Дова Тепе“ седловина между Круша и Бѣласица пл. става „Оброкъ“.
208. „Бешикъ планина“ става „Богданска планина“.

209. „Бешинско езеро“ става „Богданско езеро“.
 210. „Рехина“ рѣка остава „Рехина“.
 211. „Плавушъ планина“ остава „Плавушъ планина“.
 212. „Сърта“ юго-западно отъ Щипъ става „Ридътъ“.
 213. „Люботрънъ“ връхъ на Шаръ планина остава „Люботрънъ“.
 214. „Якупица“ западно отъ Вардаръ става „Яковица планина“.
 215. „Караджица“ западно отъ Вардаръ става „Кошутца“.
 216. „Даутица планина“ западно отъ Вардаръ става „Давидица“.
 217. „Селечка планина“ западно отъ Вардаръ остава „Селечка планина“.
 218. „Иланджи връхъ“ източно отъ гр. Велесъ става „Змиръ“.
 219. „Нидже планина“ става „Ниджа планина“.
 220. „Каймакъ чаланъ“ най-високъ връхъ на Ниджа пл. става „Бойникъ“.
 221. „Бигла планина“ остава „Бигла планина“.
 222. „Дешатъ планина“ остава „Дешатъ планина“.
 223. „Демиръ Хисаръ“ (Битолски) става „Желѣзница“.
 224. „Пелистеръ“ остава „Пелистеръ“.
 225. „Битолска планина“ става „Баба планина“.
 226. „Крушовска планина“ остава „Крушовска планина“.
 227. „Докса планина“ става „Негушка планина“.
 228. „Дурла“ връхъ остава „Дурла“.
 229. „Кара тепе“ височина при Дойранъ става „Плѣвенецъ“.
 230. „Фенгари“ най-високъ връхъ на о. Самотраки става „Гледецъ“.
 231. „Ипсарионъ“ най-високъ връхъ на о. Тасосъ става „Висецъ“.
 232. „Мариово“ областъ въ Македония става „Мариово“.
 233. „Родопи“ планинска областъ въ Сръдна България остава „Родопи“.
- Министъръ на народното просвѣщение: Проф. ЙОЦОВЪ
Гр. София, 15 юний 1942 год.

изъ съюза

• Настоящата книжка излиза като двойна възъ основа наредбата за икономия на хартията.

• Въ миналия брой е допустната грѣшка въ името на Монеджикова, а именно отпечатано е Анна вмѣсто Александра.

• Въ изпълнение на една хубава традиция Централното настоятелство устрои презъ агитационния месецъ на организирания български туризъмъ — на 29 май т. г., голѣмо публично събрание въ Военния клубъ на столицата, на което съюзниятъ председателъ Д-ръ Божко Ковачевски говори върху творческото дѣло на българския туризъмъ, а членътъ отъ Ц. н. и председателъ на Българския алпийски клубъ г. Василъ А. Радевъ обрисова величественъ образъ на планинитъ на обединена България. Беседата бѣше съпроводена съ нѣколко отбрани

серии свѣтливи картини отъ най-прекраснитѣ кжтове на пашитѣ планини.

● На 20. 6. 942 въ салона на Академията на наукитѣ, отъ името на Германо-българското д-во въ София, говори д-ръ Ерихъ Еллеръ отъ университета въ Мюнхенъ, на тема „Характеръ и битъ на българската природа и на България“. Той прожектира повече отъ 250 цвѣтни диапозитиви отъ цѣла България.

Сказката, съ извънредно прегледнитѣ диапозитиви, предизвика живъ интересъ всрѣдъ присѣтстващитѣ и сказчикътъ бѣ възнаграденъ съ много аплодисменти.

Д-ръ Еллеръ е държалъ повече отъ 60 сказки въ Германия за България и се очерталъ като голѣмъ приятелъ на България.

Затова ласкавитѣ думи на проф. Александъръ Станишевъ, председател на Германо-българското д-во, който откри сказката, намѣриха пълното одобрение на аудиторията.

● Българскиятъ алпийски клубъ е наелъ своя канцелария на бул. Дондуковъ № 22.

Канцеларията е отворена всѣки день отъ 11 до 13 ч. и отъ 18 до 20 ч., презъ което време тамъ има и длъжностно лице. Телефонътъ на канцеларията е 2-20-73.

Предвижда се съставянето отново на излетнитѣ бюлетени, а при възможность, и издаването на тримесечнитѣ известия и годишника.

Клубни членове сж натоварени да завеждатъ съответно библиотеката, музея и диапозитивната служба на Б. а. к.

Всѣки петъкъ Клубътъ урежда въ поменатата канцелария срещитѣ си, на които се правятъ и проекции на диапозитиви.

Какво ни даватъ КАПИВЕТЪ

● На 16. VI. 42 г. бѣ патронниятъ празникъ на хижата Симеонъ Князь Търновски на Бургазкото туристическо д-во въ мѣстността „Отманлий“. На тържеството присѣтствуваха повече отъ 500 излетници отъ Бургазъ, които бѣха превозени до хижата съ моторни кораби. Тукъ присѣтствува и кметътъ на града г. Прѣвчевъ, представителъ на началника на гарнизона г. подполк. Димитровъ, цѣлото управително тѣло на туристическото д-во, управителнитѣ тѣла на д-во „Самосъзнание“ и „Милосърдие“, младежката група „Свежестъ“, а сжщо така и членоветѣ на Бургазката търг. инд. камара, които бѣха дошли съ автобуса на „Трудъ и радостъ“. Отслуженъ бѣ молебенъ отъ свещ. Петъръ Каргъзовъ отъ с. Росенъ, следъ което бѣ изпълнена разнообразна литературно музикална програма. Говори председателятъ на д-вото г. Др. Драгановъ. Кметътъ на града г. Прѣвчевъ отбѣ-

ляза въ паметната книга следнитѣ мисли: „Да работимъ съ ентузиазма на туриститѣ значи въ близки дни да се поздравимъ съ постижения, които ще ни отличатъ като културни човѣци“.

● Клонътъ отъ Б. т. с. „Родни Балкани“ — Варна е устроилъ презъ последнитѣ месеци следнитѣ беседи, успешно изнесени отъ дружествени членове и съмишленици на туристическото дѣло:

1. Крумъ Кънчевъ — Географскитѣ названия по Българското Черноморие.

2. Емануилъ Мутафовъ — На гости въ Охридъ.

3. Димитъръ Симеоновъ — Отъ Видинъ до Русе.

4. Коста Траяновъ — Рѣка Дунавъ и морето.

5. Борисъ Ивановъ — На пѣтъ къмъ Кавала.

6. Д-ръ Георгъ Кезеръ — Изъ германската природа и култура.

7. Илия Антоновъ — Значението на туризма.

8. Емануилъ Мутафовъ — Поетъ и природа.

9. Д-ръ Стефанъ Стояновъ — Фантазия на природата.

10. Д-ръ Георгъ Кезеръ — Слънчева зима въ Германия.

11. Борисъ Ивановъ — Слънчева страна — Кавала и островъ Тасосъ.

12. Димитъръ Симеоновъ — Отъ Варна до островъ Тасосъ.

Сжщиятъ клонъ е събралъ между членоветѣ си 1,100 лева за подарѣци на български и германски войници и съвмѣстно съ Б. т. с. „Девненски извори“ — Варна е билъ прожектиранъ филма „Борба за Хималаитъ“, чистиятъ приходъ отъ който, на сума 3,151 лева, е билъ внесенъ за пострадалото население отъ Видинския край.

Б. Р. Похвална е идеята на „Родни балкани“. Оше по-похвална ще бжде, ако ръкописитѣ на тѣзи сказки бждатъ изпратени въ редакцията ни, за да ги направимъ достояние на всичкитѣ членове на Съюза.

● Едно голѣмо число наши по-млади писатели сж ревностни планинари, които обхождатъ зиме и лѣте нашитѣ планини и описватъ тѣхната неповторима красота съ рѣдка обичъ и вѣщина. Софийското туристическо д-во Алеко Константиновъ, вѣрно на своитѣ високи културни традиции, уреди на 17. III. 942 г. въ салона на Учителската каса, при безплатенъ входъ, Вечеръ на планината, на която писателитѣ Ст. Чилигировъ, К. Константиновъ, Ас. Разцвѣтниковъ, Хр. Миндовъ, Дим. Пантелеевъ, Боянъ Болгаръ и Д. Гундовъ прочетоха откъси отъ свои произведения за планинитѣ ни.

Отъ името на сжщото дружество, на 18 мартъ, въ салона на Учителската каса, проф. Никола Стояновъ държа сказка на тема „Островъ Тасосъ“. Сказката бѣ придружена съ свѣтливи картини.

● Туристическото дружество „Равни-чалъ“, Костенецъ, е имало на 19 априлъ годишното си събрание. За председателъ е билъ избранъ г. Кулинъ.

Медитации и съобщения

ТУРИЗЪМЪ И ПЪТИЩА

Пътищата сж кървоносните сждове на културата, казано въ най-широкия смисъл на думата. Затова пътищата, въ всичките си видове, сж така стари, както и човѣчеството. Тѣхното количество, естество, разположение, направление и пр. сж се обуславяли и обуславятъ отъ културните нужди, отъ стопанските изисквания, отъ военната стратегия на дадена страна или държава, а напоследъкъ и на група държави и въ зависимостъ отъ това, тѣ сж твърде различни.

Ако разгледаме старите пътища, отъ които и въ днешно време има още следи, ще видимъ че дори нѣкои отъ тѣхъ наново добиватъ сжщественно значение, още повече като се разгледатъ тѣ въ международенъ мащабъ.

У насъ, въ България, старите пътища не сж много. Тѣ, обаче, строени предимно още въ римско време, сж имали преди всичко военно или стопанско предназначение. Бидейки изключително шосеенъ типъ, като изключимъ конските пътеки, по които сжщо се е развивалъ единъ значителенъ трафикъ, старите пътища сж минавали по добре подобрени терени, които сж гарантирали една голѣма трайностъ и издръжливостъ.

Въ по-ново време пътищата се разнообразяватъ и по този начинъ даватъ възможностъ за прекосяване на земната твърдь по нѣколко начини. Въ зависимостъ отъ това, въ рамките на българската държава, различните пътища въ наше време сж: пешеходни пътеки, конски пътеки, коларски пътища, шосета, автомобилни пътища, ж. п. линии, въжени линии, въздушни пътища, рѣчни водни пътища и крайбрѣжни морски пътища.

Това разнообразие на пътища дава възможностъ да се получи една сложна мрежа отъ различни съобщителни съоръжения, която, добре замислена и проведенъ, позволява да се отиде отъ една до друга точка на страната. Но нашата страна, живѣла сравнително кжсо време свободенъ животъ, който да ѝ даде възможностъ да прояви не само интересъ, но и условия за широко замислено и целесъобразно строене на пътища, не може да се похвали, че има или поне че е съложено правилно началото на една пътна мрежа, която, осжществена, да може да гарантира максимално оползотворяване на съобщителните съоръжения. Освенъ това, тази мрежа не е скачена на достатъчно мѣста съ мрежите на съседните държави и по този начинъ не отъ всѣкъде е удобно да се влѣзе въ България.

Недостатъците на нашите пътища отъ всич-

ки категории и видове, но предимно на сухоземните, могатъ да се систематизиратъ главно по следния начинъ:

а) Недостатъци при планирането. Тѣ се изразяватъ главно въ недостатъчно проучената необходимостъ, теренъ и пр. на пътната мрежа. Затова не рѣдко виждаме да се изоставятъ известни пътища или пъкъ тѣ да не се използватъ достатъчно.

б) Недостатъци при изпълнението. Не рѣдко нѣкои пътища сж строени съ голѣми наклони, остри завои, недостатъчно здраво, и по този начинъ, за да се избѣгне опасността отъ катастрофи при увеличеното движение, се правятъ варианти съ малкъ наклонъ и широки завои.

в) Недостатъци за администрирането. Благодарение на това, че много селища у насъ промѣнятъ значението си — стопанско, търговско, административно и пр. — не рѣдко едни пътища замиратъ, а други се оживѣватъ. Освенъ това, въ нѣкои области пътищата излизатъ радиално отъ административния центъръ и за да се отиде отъ едно селище въ друго е наложително почти непременно да се минава постепенно презъ този центъръ, а други съставятъ една гжста мрежа, която позволява да се отива отъ селище въ селище, безъ да се налага минаването презъ административния центъръ. Освенъ това, често пъти между околия и околия или областъ и областъ липсува достатъчно скаченостъ на пътищата, която би позволила по-лесното съобщение помежду имъ.

г) Стратегически недостатъци. Въ миналото на тия недостатъци се е обръщало значително внимание и не рѣдко голѣмите пътища въ древността сж били предимно съ военни цели. Трѣбва да отбележимъ, обаче, че и напоследъкъ и недостъпните планини се кръстосватъ съ стратегически пътища, фактъ, който е особено цененъ отъ туристическо гледище.

д) Недостатъци при туризма. Предметътъ на настоящата статия ни кара да обърнемъ по-голѣмо внимание на този пунктъ. И наистина, България, бидейки една страна съ великолепни природни условия за туризъмъ, се нуждае отъ една пътна мрежа, която да дава възможностъ за леко, бързо и удобно посещение на разните туристически обекти. За жалостъ много малко отъ пътищата иматъ предвидъ и задоволяването на културната нужда да се пътува, опознае и изучи страната, било отъ българите, било отъ чужденците, чието посещение би създавало условия за повдигане материалното благосъстояние на известни селища.

Не само че пътищата, съ огледъ на туризма, не сж ориентирани добре, но липсува и удобна връзка помежду имъ за да може придвижването, напр. съ автомобилъ, да става сигурно. Освенъ това, една подобна връзка би дала възможностъ да се пътува безъ връщане, като, освенъ това, и ако пътя би билъ проученъ и съответно трасиранъ, би се дала възможностъ

да се видят или посетят не малко забележителни туристически обекти.

Техническите неудобства на нашите планински пътища, макар и не строени специално за туристически цели — малки радиуси, голъми наклони, лека или никаква настилка, стръмни неукрепени и незаградени бръгове, никакво поддържане и пр. — сж една голъма прѣчка за развитието на модерния туризъм у насъ и нека се надяваме, че постепенно, съ течение на времето, тѣ ще бждатъ отстранени. Досегашните планински пѣтища — проходи, междуселишни пѣтища въ планините, пѣтища за манастири и хижи, ж. п. линии и пр. — се използватъ все повече за туристически цели и развитието на туризма налага вече строежа и на специални туристически пѣтища. Тия пѣтища безспорно ще иматъ за задача не само да отвеждатъ до нѣкой обектъ, но и да даватъ възможностъ да се виждатъ гледки особено интересни за туристите. Такива пѣтища, за обща туристическа радостъ, вече се явяватъ на бѣлы свѣтъ, обаче, тѣ все още сж или много малко и кжси, или сж недовършени или сж съвсемъ откъслечно явление. Все пакъ, не можемъ да не отбележимъ, че тѣ сж обнадеждаващо начало. И трѣбва да подчертаемъ, че този родъ пѣтища биха имали у насъ голъмо приложение, тъй като страната ни избилствува съ планини, които биха разкрили хубостите си за много поширокъ кръгъ отъ хора.

Въ това отношение туристическите организации могатъ да бждатъ особено полезни като изработятъ единъ планъ и програма за туристическите пѣтища у насъ. Последните, наложени на вниманието на съответните държавни власти, могатъ да бждатъ реализирани сигурно не особено трудно, тъй като много отъ тѣхъ ще съвпадатъ, или най-малкото ще бждатъ близки съ други категории пѣтища — обстоятелство, което ще позволи да се наложатъ тѣ по-леко въ общата държавна програма за строежа на пѣтищата у насъ.

ТОТЮ БРЪНЕКОВЪ

STATUS PRAESENS

Ограниченията, които военното време наложи въ материалния животъ на хората, доведоха до значителни ограничения и въ тѣхните духовни интереси. Независимо отъ промѣнената линия на духовния животъ на народите въ Европа, хората, специално у насъ, при тѣхните твърде ограничени материални възможности — заживѣха повече съ своите всѣкидневни грижи и изоставиха много отъ привичките и навиците, които въ спокойните мирновременни го-

дини имъ даваха възможностъ да водятъ по-пълнен и по-смисленъ духовенъ животъ. Тѣзи хора не сж се промѣнили: духовната жагда у тѣхъ е може би сжщата, но сега имъ липсува важната материална предпоставка, чрезъ която тѣ преди успѣваха да осъществяватъ една безспорно богата и разнообразна духовна дейностъ. Сега животътъ е суровъ и ги принуждава да пестятъ всичко каквото могатъ да иматъ — въ името на най-жизнените имъ нужди.

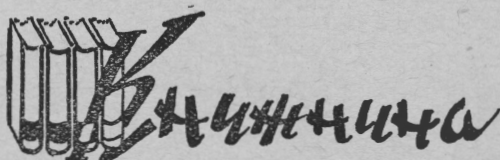
Отъ това гледище, членовете на Б. т. с. не правятъ никакво изключение, защото тѣ произхождатъ отъ всичките слоеве на народа и следователно носятъ общата народна сждба. Като изключимъ нѣкои по-голѣми градове, където има все още хора, чието досегашно благосъстояние имъ дава възможностъ за по-спокойно съществуване и днесъ, въ всички други градове — особено въ по-малките — организационниятъ животъ на всички идейни дружества отбелязва явенъ упадъкъ. Причините, следователно сж ясни: оскъдицата въ материалния животъ и промѣната въ духа на народа, като последици на войната. При тази нова и неблагоприятна перспектива, ние имаме задължението да преценяваме възможностите на съюзните клонове и съобразно съ тѣхъ да определяме общата си програма. Ние не можемъ и не трѣбва да очакваме това, което бѣ достигнато въ близките години на възходъ и творчество.

Ние трѣбва да имаме ясенъ погледъ за нѣщата и безъ да се увеличаваме въ недостижими за сега задачи — да си поставимъ само една ясно определена и единствена целъ: *приспособяване къмъ военновременния животъ. Това е, въобще, днесъ лозунга на живота!*

Какъ това приспособяване ще бжде осъществено, това е задача на Върховното съюзно управление, което има достатъчно възможности сполучливо да я разреши. Едно е може би отъ всичко най-важно — идейната връзка между членовете да бжде удържана презъ всичкото това критично време. Запази ли се тя, запазена е душата на нашето движение. Тукъ съюзното списание, което отъ година на година се укрепва все повече, има да играе най-важната, а може би и единствена роля за сега. Затова съ всички срѣдства, дори за смѣтка на други дейности на Ц. н-во, „Български туристъ“ ще трѣбва да остане факела на българската туристическа мисълъ въ усилните години, които живѣемъ и здравата идейна връзка между членовете на Б. т. с., които може би, дълго време не ще иматъ възможностъ да общуватъ помежду си.

Никога животътъ не е вървѣлъ по права възходеща линия. Ние ще го следваме при всичките му колебания съ пълната вѣра въ нашата идейна стабилностъ и съ надеждата, че спокойното и свѣтло бъдеще ще дойде!

Д-РЪ ИВАНЪ ПОПИВАНОВЪ

Д-РЪ КУРТЪ ФЛЪОРИКЕ — ВСРЪДЪ ПРИРОДАТА НА ДОЛНИЯ ДУНАВЪ.

Именитият пѣмски орнитологъ и деецъ за защита на природата д-ръ Флѳорике е авторъ на оригинално съчинение „Всрѳдъ природата на долния Дунавъ“ (Раятъ на птицитъ въ делтата на Дунава, Браилската балта и лагунитъ на Черно море), което е преведено неотдавна на български отъ д-ръ Кирилъ Поповъ и Стоилъ Станевъ.

„Съчинението на д-ръ Флѳорике — изтъква въ предговоръ къмъ превода Ст. Станевъ — е тревоженъ зовъ къмъ съвестта на културното човѳчество да се запазятъ отъ унищожение необикновено ценнитъ природни паметници, каквито сж нѣкои видове блатни и водни птици“. Съ жива повествователност сж разказани и описани чудесата на долния Дунавъ, които представляватъ интересъ не само за природоизпитателитъ и ученитъ, но и за широкия кръгъ туристи и любители на природата, които иматъ културно отношение къмъ въпроситъ за защитата на природата.

Може да изглеждатъ ненуждни, особено въ дни на война, когато гинѳ човѳчеството, грижитъ за защита на природата, така безсрамно зле третирана, споредъ думитъ на Флѳорике, всрѳдъ ужасната борба на народитъ, но културниятъ човѳкъ всѳкога и при всички обстоятелства се стреми не само да изучи и опознаѳ природата, да я овладѳѳ, използвава и култивира, а и да я запази. Въ това отношение извънредноценниятъ трудъ на Флѳорике се явява въ подкрепа на изявеното неотдавна предложение на българскитъ природоизпитатели, дейни крепители на Съюза за защита на родната природа, Свищовскитъ блата и блатото при село Сребърна въ Добруджа да се обявятъ за народни бранища и да се съзладе държавна орнитологическа наблюдателница при Свищовъ. Въ превода е направено интересно сравнение на птичѳето богатство въ нашитъ крайдунавски блата при Свищовъ и Сребърна съ рая на птицитъ въ долния Дунавъ.

Д-ръ Флѳорике е ученъ, но разказва съ дарование и увлѳкателност на голѳмъ писателъ. Истинска наслада е да се прочѳѳ неговото описание, преведено извънредно сполучливо, съ обяснителни, удивително хубави снимки къмъ текста, които го одухотворяватъ.

ГЕОРГИ КЛИСАРОВЪ

РѢЗЪБИТЪ

ОТЪ ИКОНОСТАСА НА
ЦЪРКВАТА СВ. СПАСЪ — СКОПИЕ

АСЕНЪ ВАСИЛИЕВЪ И НИКОЛА БОЖИНОВЪ

Църквата Св. Спасъ въ Скопие е строена едва преди единъ вѳкъ и като сграда е твърде обикновена безъ никакъвъ белегъ на стилна оригиналностъ. Вкопана е на десетина стъпала въ земята, безъ никакви куполи, съ плоскъ седловиденъ покривъ.

Изключителна стойностъ ѳ предава иконостасътъ, който представя отъ себе си рѳдка творба на рѳзбарското изкуство.

Върху този иконостасъ, именно художникътъ Асенъ Василиевъ е известниятъ на планинарскитъ ни срѳди Никола Божиновъ сж изготвили една книга, представляваща едно добросъвестно проучване на историята на църквата и на изработката на иконостаса, както и едно откриване на художествената стойностъ на това чудо на рѳзбарското изкуство. Цѳлиятъ иконостасъ, както и владишкиятъ престолъ сж изработени отъ тъмно орѳхово дърво и безъ никаква странична подправка отъ грундъ или позлата. Творци на този иконостасъ сж майстори отъ известната вече Дебърска школа — Петъръ, братъ му Марко и галичанина Макрия.

Откъмъ съдържание иконостасътъ представлява наситена сбирка отъ вѳхто и новозаветни сцени изпѳстрени съ образи отъ живия животъ: човѳци въ мѳстна мияшка униформа, животни, птици, цвѳтя, листа и др. Начинътъ на работата, така наречената ажурна техника при дърворѳзбата, тукъ сочи изключителна вещина.

Въ хубавата книга на А. Василиевъ и Ник. Божиновъ всичко това е показано извънредно убедително чрезъ категорични данни и анализи. Извънъ това снимкитъ на Божиновъ допълнятъ великолепно представата за дърворѳзбата.

Същественото отъ книгата е дадено и на вѳмски и на френски езикъ.

Б.

Сорак

ФИЛМЪ ЗА ПЛАНИНАТА

Kore. Soemogel

